

יא והיה
תננא
עננא כ
יב ונטלא
מסדבר
במדבר
במדבר
במדבר
דמשה:
יהודה
חילה נו
חילא
נתנאל
דשבטא
חלון: יז

אונקלוס במדבר י בהעלתך קיו

דרומא יבבא ותקעון למטלניהון
ובמכנש ית קהלא תתקעון ולא
תנבבון: ה ובני אהרן פהניא
יתקעון בחצוצרתא ויהוון לבון
לקום עלם לדריכון: ט וארי תעלון
לאנחא קרבא בארעכון על
מעיקי דמעיקון לבון ותנבבון
בחצוצרתא ויעול דיכרניכון
למבא קדם: י אלהכון
ותתפרקון מסנאיכון: י וביום
חדותכון ובמועדיכון וברישי
יחיכון ותתקעון בחצוצרתא
על עלותכון ועל נבסת
קודשיכון ויהוון לבון לדוכרנא
קדם אלהכון אנא: יי אלהכון:

יתקעו למסעיהם: ו ובהקהיל את-
הקהל תתקעו ולא תריעו: ה ובני
אהרן הכהנים יתקעו בחצוצרות והיו
לכם לחקת עולם לדורותיכם: ט וכי
תבאו מלחמה בארצכם עלהצר
הצר אתכם והרעתם בחצוצרת
ונזכרתם לפני יהוה אלהיכם
ונושעתם מאיביכם: ז וביום
שמחתכם ובמועדיכם ובראשי
חדשיכם ותקעתם בחצוצרת על
עלתיכם ועל זבחי שלמיכם והיו
לכם לזכרון לפני אלהיכם אני יהוה

(יה) בר
חדש חג
סיון חג
הבאה
למסע
פארן.
הנו מנ
שנוסע:
שינו נוסחא
המדובר
כאשר נלו
(בא"י):
היא חלק
התלוה ו
פארן, וכ
שעדיין ל

יא. ב

צ) ולא

רשי

לקט בהיר

בספרי (יבבא י"ב ג"ג) מן המקראות היתרים:
(ו) ובהקהיל את הקהל וגו'. לפי שהוא אומר וכו' נק' למקרה העדכ ולמסע את המהנות" מה מקרה העדה חוקט צ"י כהנים וצבתיכם שנאמר ותקעו צהן וגו' חף מסע המהנות צבתיכם, יכול מה מסע המהנות חוקט ומריע ותקט חף מקרה העדה חוקט ומריע ותקט" ומעשה חין חינוק בין מקרה העדה למסע את המהנות ת"ל וצבתיכם את הקהל וגו' לומר* שאין תרועה למקרה העדה וכו' הדין לנביאים, הרי סימן לנבואה, מקרה העדה צבתיכם, וכל נביאים צבתיכם, זו חזו חין צבתיכם תרועה, ומסע המהנות צבתיכם על ידי תרועה ותקיעה (ספ"י):
(ח) ובני אהרן וגו' יתקעו*. במקראות וצבתיכם" הללו: (ו) על עלתיכם. בקרבן לבור" הכתיב מדבר (ספ"י - ערבן י"א): אני ה' אלהיכם. מכאן נמדנו מלכיות עם זכרונות ושופרות" שנאמר* ותקעתם הרי שופרות לזכרון הרי זכרונות. חזי ה' אלהיכם זו מלכיות וכו' (ספ"י):
שינו נוסחאות ילימד יתקעו: שנאמר בא ותקעתם לזכרון אני ה' אלהיכם וז מלכיות (ספ"י)

תרועה, ועוד יש יחוד בסוף פסוק הסמוך (ו) תרועה יתקעו למסעיהם, הרי לך תקיעה גם אחר תרועה, כך הכל תקיעה תרועה תקיעה: (יא) הרי השווה הכתוב צ' עניינים: (יב) פ"י יכול שהשווה הכתוב לגמרי, והחילוק צינייהם יהיה שאם יסתלק הענין או צאו החצוצרות למסע ואם לאו צאו להקהיל (ג"א): (יג) מדאמר הכתוב יתקעו סתם צא הכתוב הוה לפרש שכהנים היו החוקעים צפקודת משה, ולפי"ו דעת רבינו לחלק הכתוב לשנים, כי מה שאמר אח"כ והיו לכם לחקת עולם לדורותיכם פשוט הוא שאינו מדבר במקראות ובמסעות שלא היו רק במדבר, אלא מקושר למטה, שגם לדורות על כל צרה שלא תבא גם צבעת הקרבת הקרבנות יהיו כהנים חוקעים בחצוצרות (ולא בחצוצרות של משה שנגמרו) (בד"א): (יד) קרבן לצור שיש לו זמן קבוע, אבל בקרבן יחיד בין נדבה בין חובה אין חוקעים, ובערכין למדו זאת חז"ל מן הכתוב, ופי' יום שמחתכם שבת ושש רגלים, מועדיכם ר"ה ויוה"כ: (טו) פסוק זה לאו בראש השנה קמייירי אלא בכל המועדות, ולא מהכא למדין זכרונות ושופרות, אלא דכתיב זכרון תרועה בר"ה, וזכרון זה זכרונות, תרועה זה שופרות, אבל מלכיות לא כתיב שם, ולמדתי מהכא דכ' זכרונות ושופרות וכתיב מלכיות צדייהו, כמו כן בכל מקום דכתיב זכרונות ושופרות ענדין ג"כ מלכיות (ג"א), וזה מה שדייק רבינו בלשונו הך מכאן נמדנו מלכיות "כס" זכרונות (ב"ב):

וליוז שמתכבד - אילו שמתגורר - משעזות גאלב ולמשה

2

אֱלֹהֵיכֶם: פ' הַמִּשְׁכָּן וַיְהִי בַשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּתָה →
 בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בְּעֶשְׂרִים בַּחֹדֶשׁ נִעְלָה
 הָעֲנָן מֵעַל מִשְׁכַּן הָעֵדֻת: י"ג וַיִּסְעוּ בְנֵי־
 יִשְׂרָאֵל לְמַסְעֵיהֶם מִמִּדְבַּר סִינַי וַיִּשְׁכְּן
 הָעֲנָן בְּמִדְבַּר פָּאָרָן: י"ד וַיִּסְעוּ בְּרֵאשִׁית
 עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה: י"ה וַיִּסַּע הַגָּל
 מַחֲנֵה בְנֵי־יְהוּדָה בְּרֵאשִׁית לְצַבָּאתָם
 וְעַל־צַבָּאוֹ נַחֲשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב: י"ו וְעַל־
 צַבָּא מֹשֶׁה בְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר נְתַנְאֵל בֶּן־
 צוּעָר: י"ז וְעַל־צַבָּא מֹשֶׁה בְּנֵי זְבוּלֹן
 אֱלִיאָב בֶּן־חֶלְוִי: י"ח וְהוֹרֵד הַמִּשְׁכָּן וַיִּסְעוּ

יא וְהָיָה בַשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּתָה בְּיַד־מֹשֶׁה
 תִּנְנָא בְּעֶשְׂרִין לְיָרְחָא אֶסְתַּלַּק
 עֲנָנָא מֵעַל מִשְׁכַּנָּא דְסִינַי וְהוֹרֵד:
 יב וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַסְעֵיהֶם
 מִמִּדְבַּר סִינַי וַיִּשְׁכְּנוּ עֲנָנָא
 בְּמִדְבַּר פָּאָרָן: יג וַיִּסְעוּ
 בְּקִדְמִיתָא עַל מִימְרָא דִּי בְּיַד
 דְּמֹשֶׁה: יד וַיִּסְעוּ טַבָּח מִשְׁרֵית בְּנֵי
 יְהוּדָה בְּקִדְמִיתָא לְחֵילֵיהוֹן וְעַל
 חֵילָה נַחֲשׁוֹן בֶּר עַמִּינָדָב: טו וְעַל
 חֵילָה דְשִׁבְטָא דְבְנֵי יִשְׁשַׁכָּר
 נְתַנְאֵל בֶּר צוּעָר: טז וְעַל חֵילָה
 דְשִׁבְטָא דְבְנֵי זְבוּלֹן אֱלִיאָב בֶּר
 חֶלְוִי: יז וּמִתְפָּרַק מִשְׁכַּנָּא וַיִּסְעוּ

לקט בהיר

רש"י

טז) משום דקשה לרבינו למה לנו לדעת זמן נסיעתם מה שאין דרך הכתוב להשמיע אם אין בו לזכר, אלא שרצה הכתוב להדגיש ולספר שאחר מתן תורה לא עלטלם הקב"ה מיד בטורח הדרך אלא ישבו שם כדי להשביע נפשם ולמלאות כרסם בתורה (ב"ב), ועיין בגור ארי' שהמשיל הדבר לחתן וכלה שנותנים להם שנה ראשונה ודפח"ת, וזרנו אינו רחוק מדרכינו אלא שהוא דרך דרוש וסוד: יז) ואין פירושו כמו למסעיהם שגריש פרשת מסעי שהלמ"ד שם פירושו אל-מסעיהם, שהמדובר שם מכל מסעות ביחד, אבל כאן אין

(יא) בחדש השני. נמלאת אהרן אומר שנים עשר חשב חסר עשרה ימים עשו בתרצ"ה שהרי צ"ה סיון הנו שם ולא נסעו עד עשרים בחייר לשנה הבאה (ס"ה פ"א): יב) למסעיהם. כמשפט המפורש למסע דגויס"ה מי ראשון ומי אחרון: במדבר פארן. קברות התאווה במדבר פארן היה"ו ושם הנו ממסע* זה: יז) והורד המשכן. כיון שניסע"ו דגל יהודה נכנסו אהרן וצניו ופרקו את

עיני נוסחאות * בסע

המדובר רק ממסע אחד לזה פירושו לפי מסעיהם, ואמר הכתוב שנסעו לפי סדר מסעיהם אשר הכתוב לקמן בפרטות, או כאשר נלטו בפרשת במדבר מי ראשון ומי אחרון (ג"א), ומצינו הרבה שהלמ"ד משמש כן, כגון חנו לדגליהם לפי דגליהם (בא"י): יח) פי' אין מקום ששמו מדבר פארן, ובפרשת מסעי שמה הכתוב כל מסעיהם לא נזכר כלל מדבר פארן, אלא היא חלק אחד מן המדבר הגדול שנקרא כן ובמדבר הזה יש כמה מקומות, ראשית תניחם במדבר פארן היה בקברות התאווה ומשם נסעו לחצרות ומשם לרחמה משם שלחו המרגלים ועדיין במדבר פארן היו דכתיב וישלח אותם משה ממדבר פארן, וכן קדש שם היסה (חזק), ומה שאמר וישכון הענן במדבר פארן ולא אמר שם פרטי של המקום, אפשר משום שעדיין לא היה לו שם אלא אחר שהתאוו תאווה קבל שמו קברות התאווה (בד"א): יט) לאו דוקא שכבד נוסע, אלא

אור החיים

יא. בשנה השנית בחודש וגו'. הקדים זכרון להסמיך מאמר נעלה הענן למאמר בעשרים השנה לזכרון החודש"י, כדי לחודש, כי כן הוא יופי שיעור הדיבור"י):

אור בהיר

צ) ולא כן הוא בשאר מקומות. צא) שבה יותר מפורט ומפורש זמן נסיעתם אשר לא כן אם יאמר בשנה השנית נעלה

Sifrei 1990

ספרי

מדרש הלכה לבמדבר ודברים
מיסודו של התנא רבי שמעון בר יוחאי זי"ע
נרפס ע"פ דפוס ראשון ויניציה ש"ו

ונלוה אליו

פירוש ספרי דבי רב

מאת הארי שבחבורה החכם השלם
כמוהר"ר דוד פרוז זצוק"ל
בעמח"ס חסדי דוד לתוספתא ומשביל לדוד עה"ת ועוד

סודר והוגה מחדש בתוספת תקונים. מקורות
ומראי מקומות לתנ"ך. בבלי, ירושלמי, מדרשים ורמב"ם
עם מפתח מפורט בסוף ספר דברים

בעריכת חברי מכון לב שמה

מכון "לב שמה". פעיה"ק ירושלים תובב"א
שנת תש"ז

לא הוזכרו לפני המקום. ונזכרתם, ונושעתם. הא כל זמן שנזכרים ישראל, אין נזכרים אלא לתשועות. סליק פיסקא.

[פיסקא עז - י']

וביום שמחתכם ובמועדיכם. אילו שבתות. ר' נתן אומ' אילו

פירוש ספרי דבי רב

והוא דתני סיפא ונזכרתם ונושעתם הא כל זמן כי לכאורה הוא משולל הבנה. ונלע"ד שדבר גדול דבר בקדשו התנא האלק"י. והוא מ"ש רבינו האר"י זלה"ה בכוונת התפלה כי יש שינוי גדול בין תפלת יום זה לתפלת יום אחר, ואין לך שום תפלה מיום שנכרא העולם עד סוף העולם שקדמה לחברתה, לפי שתכלית מצות התפלה היא לברר הבירורין של שבעה המלכים של אדום שמתו, ובכל יום ויום ובכל תפלה ותפלה מתבררין ניצוצות חדשות שלא נתבררו ושעדיין לא עלו בשום זמן. וכיאר הרב ז"ל דהיינו טעמא שאנו אומרים גואל ישראל בלשון הווה, והרי עדיין לא נגאלנו, אלא שהאמת הוא שבכל יום ובכל תפלה יש בחינת גאולה, שהרי אותן הניצוצות המתבררין ועולין הן התחלות וקצות גאולה חדשות בכל יום, כי כשיושלמו להתברר כהכרה תבא הגאולה, נמצא שבכל יום מתמעטין הקליפות ומתקרבת קצת הגאולה טפי מאתמול, וע"ש. ובהכי מוכן מ"ש כאן. דקשיא ליה בקרא דקאמר ונזכרתם ונושעתם, דמשמע דמיד שנזכרים למעלה מיד נושעים, והא קא חזינן דלאו הכי הוא דהא כמה שני שאנו נזכרים לפניו יתברך בתפלותינו העולות למעלה ואנחנו לא נושענו. ומשני שפיר דכל זמן שנזכרים אין נזכרים אלא לתשועות, כלומר לברר ניצוצות שהן הן קצת תשועות, והבן.

[פיסקא עז]

וביום שמחתכם אלו שבתות כצ"ל. ופירש רבינו הלל: שבתות דאית להו לישראל שמחה ותענוג דתוקעין בחצוצרות בקרבנות

נ הכתוב
צא וראה
זין אתה
ז (זכריה יד
א אומ'
יה לילד,
יה וצרה
ומר וכי
ם כאילו

ת מזכירות,
זכות ביד
מה צורך
זותם, ואין
ית יד טו)
רצונו של
מ"ל שאם
אעלה כו',
א דאילו
א סומכים
מ מעלה
כאילו לא
או בזכות
ל צדיקים,
ולה תפלה
במעשים
לא נענה

חצוצרות
מזכירין,
ז מזכירין,
ל מזכירין
כי דורש
א"ן בשם
א כגירסת
זל נראה
כלל אלא
יק שפיר

תמידים. וכמועדיכם. אילו שלש רגלים. ובראשי חדשיכם. כמשמעו. ותקעתם בחצוצרות. בשל ציבור הכתוב מדבר, אתה אומר בשל ציבור הכתוב מדבר, או אחד לצבור ואחד ליחיד, אמרת במה עניין מדבר בשל ציבור. רבי שמעון בן עזאי אומר בשל ציבור הכתוב מדבר, או אחד ציבור ואחד יחיד, ת"ל על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם, מה עולו קדשי קדשים אף שלמים קדשי

פירוש ספרי דבי רב

משה את מועדי ה' (שם שם מד), וכל המוספין איתנהו בכלל מועדים, וראש חדש דלא כתיב גבי מועדות משום הכי פרטיה קרא בפני עצמו ובראשי חדשכם (דאע"ג דאיתא בפ' אין נערכין (ערכין י ע"ב) ראש חדש איקרי מועד, מ"מ הא איתמר (דל"ד) דלא איקדש בעשיית מלאכה, ותו דבתורה לא איקרי מועד, והתמידין נכללין ביום שמחתכם. וכיון דסתם מתני דתמיד אתייא כו' נתן, נקטינן כוותיה. וכ"פ הרמב"ם בפ"ו מהל' תמידין: כשהיו גותנים היין לנסך היו שני כהנים כו' וב' חצוצרות כו'. ובפ"ג מהל' כלי מקדש כתב: בימי המועדות כלם ובראשי חדשים היו הכהנים תוקעים בחצוצרות כו' שנאמר וביום שמחתכם ובמועדיכם כו'. והיינו ודאי כו' נתן דספרין, ומשום הכי הזכיר תיבת כולם יתירא לכלול כל המוספין אף של שבת ושל יום הכיפורים, דהיינו כל הכתוב בפרשת מועדות, כי התמידין כבר הזכירן בהל' תמידין. ומרן בכ"מ העתיק לשון הרמב"ם והניחו חלק, ולא ציין מקורו. והיינו ודאי מהכא, וכדאמרן. ועם האמור מיושב כל מה שהרגיש הרב מהרא"ן כדלעיל.

ותקעתם כו' כשר צבור כו' במה ענין כו'. פי' רבינו הלל, וכ"ה בגיליון הנזכר: דענין חצוצרות לא משמתי אלא בצבור דהיינו בהקהל העדה ומסע המחנות (והוה מצי למימר גם מקרא דסמך ליה וכי תבאו מלחמה כו' דההוא נמי בצבור מיירי, אלא די"ל משום דהתם לא כתיב ותקעתם אלא והריעותם וכדלקמן). ובדברי ר' שמעון בן עזאי הגיה בסיפא: מה שלמים משל צבור אף עולות משל צבור, ופירש: מה שלמים פירוש מהיקשא דמה עולות קדשי קדשים דהיינו שלמי צבור שהן כבשי עצרת, ע"כ. וכעין זה כתב מהרא"ן, עיין שם. ולא מר איפסיק ולא מר איפסיק מאי איכא בין ר' שמעון בן עזאי לתנא קמא, ואמאי לא

שתיקנו לומר בשבת ישמחו במלכותך שומרי שבת. ונראה דלדעת תנא קמא דהכא לא היו שם חצוצרות דכהנים בתמידין של כל יום אע"ג דהיו שם לויים בכל כלי שיר (דאע"ג דלא מעכב השיר את הקרבן (עי' ערכין יא ע"א), ותו דהא קי"ל (סוכה נא ע"א) עיקר שירה בפה, מ"מ מצוה איכא גם בכלי ועבודה היא, וברור). מ"מ כהנים בחצוצרות נראה דסבירא ליה לתנא קמא שלא היו אלא בשבתות וברגלים ובראשי חדשים, כלומר במוספין, אבל לא כתמידין לעולם, דמאי שנא תמידין דשבתות ומועדים מתמידין של כל יום. ור' נתן סבר דוביום סתם פירושו בכל יום ויום. והא דכתיב שמחתכם, פירוש בזמן שמחה לומר דבשעת ניסוך היין היו תוקעין, וכמ"ש בברכות (לה ע"א), והכי נמי איתא בפ' אין נערכין (ערכין) דף יא (ע"א) אין אומרין שירה אלא על היין דכתיב (שופטים ט יג) החדלתי את תירושי המשמח אלהים ואנשים, אם אנשים משמח אלהים במה משמח מכאן שאין אומרם כו'. והכי נמי איתא תחת אשר לא עבדת כו' בשמחה כו' (דברים כח מז) איזוהי עבודה שבשמחה זו שירה (ערכין יא ע"א), ע"ש. ומתניתין דשלחי תמיד דתנן בסדר התמיד עמדו ב' כהנים על שלחן החלבים וב' חצוצרות של כסף בידם שחה לנסך כו', אזלא כו' נתן, ולדידיה ובמועדיכם דקרא היינו בכל המועדות ושבתות בכלל, דשבת נמי אשכחן דאיקרי מועד, דכתיב (ויקרא כג ב-ג) אלה הם מועדי ששת ימים כו' וביום השביעי. והא דקתני הכא ובמועדיכם אלו ג' רגלים, אתאן לתנא קמא, דלדידיה ביום שמחתכם היינו שבת, ובכלל איכא נמי מוסף יום הכיפורים שגם הוא איקרי שבת, ולא נשאר להיות בכלל מועדיכם אלא ג' רגלים. דאילו לר' נתן שבתות וכל המועדות בכלל מועדיכם, דכלהו כתיבי בפרשת מועדות (ויקרא פרק כג) ואכלהו קאי וידבר

קדשים. אי מ ואחד של יח אף שלמי נאמ', לפי ט יהיו כשירים לזכרון נתנו דבר אל בני

ניחא לכן עזאי כתנא קמא, ול' ליה למילף בהי מפליגי בעולות קיץ המזבח. ד שגם עולות קיץ מקרא העדה ביי קבוע להן זמן, מעניינו אתו לו ואין להקשות הקבוע זמן כג חדא דאין סבר דהא בהדיא כו' כו', אלא דמ"מ מענינו אף אות שמעון בן עזאי של צבור אף דכיון דהיקשא היכי דשלמי צ עצרת דלא אש קיץ המזבח איו אמרינן אף עול ואכתי צריך דלא אלא בדקבוע טעמא דבן עז קמא, והלא תו וטפי קשה לב יליף. ונראה דנ דלעיל דכי תנ ולא כתב ותי אתא דלא ני

Sofis, Moses, 1762-1839

6

ספר

שאלות ותשובות

חתם סופר

למנצח ורבנא גדול מרבני שמו
רבי משה כהרם רבי שמואל סופר זצלה"ה
אב"ד ור"מ בק"ק פרשבורג והסוד

אורח חיים

הודפס לראשונה בפרעסבורג

בשנת ע"ט סופר מהיר ל"ק (תרמ"ו)

יעתה בס"ד וינא לאור עולם ברוב זופי והדר
בהנהגה מחודשת, הערות וצינונים מספרי רבותני ראשונים ואחרונים,
וכתוספת מפתחות ומהור הוספות והשלמות יקוד כמה מעלות טובות
כאשר יצאו הקורא תחנה מיהיה

ע"י המשתדל

ע"י דניאל ביטון ס"ט

בעדוק יושלים תיכ"א

שנת תשע"א ל"ק

בבית דפוס המאו"ר החוצות פריס

ש"י ישיבת "אורות התשובה" ירושלים ת"ו

תשובה קסה

[פורע תעניתו ביום אחר]

דאורייתא ממש נאמרה למרע"ה בעל פה הלכה למשה מסיני, ואתי ישעי' ואסמכיה אקרא. דאלת"ה שהיא הלכה למשה מסיני, אין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה. אע"כ הלכה למשה מסיני היא, ורמב"ם קרי ליה דברי סופרים כדרכו של רמב"ם בקידושי כסף שסוקלים עליהם, ואפילו הכי כיון דאתי מדרשא קרי ליה דברי סופרים (הלי' אישות פ"א ה"ב). ומשור"ה פסק הרמב"ם בפ"א מה' שבועות (ה"ו) הנשבע להתענות בשבת הוה שבועת שוא, משא"כ בחנוכה [ופורים]. וע"כ משום דשבת דאורייתא הלכה למשה מסיני, ופורים דברי קבלה. ובפ"ג מנדרים הלי' ט' הנודר לצום בשבת צריך לקיים נדרו, דדאורייתא לא בעי חיזוק, משא"כ חנוכה ופורים בעי חיזוק. וע"ש בכ"מ.

היוצא מדבריו ומדברינו דערב יום הכפורים וראש חודש הוא מיל[ת]א מיצעא כין שבת לפורים, דבשבת שבועתו שוא והנדר חל, ובחנוכה ופורים הוא בהיפוך השבועה לא הוה שבועת שוא, והנדר אינו חל דבעי חיזוק. וערב יוהכ"פ ור"ח דרבנן ואסמכיה אקרא, על כן שבועה לא הוה שוא, וגם הנדר חל דלא בעי חיזוק, כיון דאסמכיה אקרא.

ודע דיש חילוק בין שבת ליי"ט, דבשבת עונג מפורש ולא אכילה על כן המתענג בהענייה יצא ידי חובת עונג שבת. ואמנם כי שאינו מתענה אינו יוצא ידי חובת אכילה אא"כ מתענג

שלוש וכ"ט ושנה טובה ומבורכת לתלמידי הותיק הרבני המופלג חרוץ ושנון כש"ת מו"ה ישעי' נ"י.

יקרתו הגיעני והכניסני לדבר שאינני נכנס בו לרצוני להשיב דבר, במי שנוהג כמה שנים להתענות יום ב' דר"ה מפני חלום שראה בו פעם א', ועתה זכה לזקנה וגם עיניו כואבים, אי מותר ללות תעניתו ולפרוע ביום אחר. גם אם אירע בו ברית והוא מבעלי ברית, אי מותר לאכול באותה סעודה.

דבר זה אין לו שורש בש"ס רק קבלת קרמוניות שאיימו עלינו וכו' יבוא אחריהם*. וכתב רדב"ז בתשובה [ח"ב] סי' תשי"ך שאין מקום ללות ולפרוע כי יומא גרים, ובתשו' שכות יעקב ח"א סוף סי' למ"ד כתב, כיון שקיבל עליו להתענות לא יועיל הכנסת ברית מילה דלא עדיף י"ט של ברית מיי"ט של ר"ה עצמו, אלו דבריו ז"ל.

[כבוד ועונג שבת]

והנה תחלה אעתיק לשוני בחי' למס' שבת וקיא, א*) בענין שבת י"ט ור"ח וזה לשוני, הרמב"ם פ"ל מה' שבת (הלי' א) כתב, עונג שבת וכבודו הוא מדברי סופרים דכתיב בישעיה וקראת לשבת עונג. והנה אין כוונתו שהוא רק מצוה דרבנן או מדברי קבלה כמו פורים, אלא

Te

תשובה קסה

א. דבר זה הוא מתירתי של הנאיבים, ראה ברא"ש ר"ה ספ"ד ופרדכי דיש יוצא ר"ה פ"א כי השא, ר"ן שלחו ר"ה ובס' חמנהג הל' ר"ה סי' א. ועל ש"ת הנאיבים חמנהג נתיב סי' קכט וראה ש"ת תה"ד סי' רעא דאיבא דס"ל דאף מצוה להתענית בר"ה ימיבא כרמ"א סי' תקנז.

א*). יבחי' חת"ס השלב [י"ב חש"ס] דפס ברף קיה, ב.

ב. וכן הביא חת"ס סי' רצב מספר ידאים (כוראים השלב שלפניו תיא בכ"י תיב) וז"ל: מצוה עיג שבת נמרא גמור' לת דער דאתא יענייה ואסמכיה אקרא וכו'. וב ש"ת רשב"א ה"א סי' קכו מביא דעניג שבת היי עישה מח"ת, ועי' כ"י א"ה סי' רפח בשם הרשב"א. ועי' ישעיה יעקב א"ה סי' רעא סק"ג, אולם להלן בס' רח (ר"ה מ"ט) כתב רבינו שהק' וז"ל: וקראת לשבת עיג מחודשת מהקנת נביאים כי בתורה אין זכר אלא ג"פ חזים השלש סעודות כל שהיא אבל לעני' יבחי' עיג שבת מהקנת נביאים ודאורייתא עיגמה על כן התירו שבתן וע"ל בתשובותיו ובר' חוספ' ה"א סי' סט.

ג. והי' חיזוק של חת"ס ברמב"ם ש"א חובד חניכה ופורים משמע דלא היי עביעת ש"א והשביעה חלה וכן נקט חש"ך ור"ד סי' רבי סק"א: והניחה ופירוש עיג"ם שיהם מהרבנן השביעה חלה עירובם, וכ"כ חת"ס בא"ה סי' תקע. ועי' ש"ת רדב"ז ח"ד סי' קננה, דברי אמת בענין ר"ס סי' א (קנ, ב). וראה ש"ת רשב"א ה"א סי' תר"ד וכו' רע"א א"ה שם.

ד. דעניג על כן זכה הרמב"ם בחל' עביעת שם לא חובד שבתניכה ופירוש חל"ז עביעת ש"א. ועי' חת"ס שם ובזכרון שמיאל (התנ"י'ש רויבסקי) סי' נה.

באותה אכילה. וע"כ אסור לאכול מן המנחה ולמעלה בעשי"ק כדי שיאכל לחיובן כלילה.

ואמנם בי"ט שמחה כתיב ב"י ואין שמחה בלא אכילה כדאמרין במ"ק ט' ע"א. ואפילו ליכא בשר שלמים ויין, מ"מ אכילה ושתייה בעי. ואפילו התענית עונג אסור* (אם לא תענית חלום משום סכנות נפשות). אך אינו מפורש שתהיה אכילה מעונגת דוקא. ואם אוכל אפילו אינו מתענג יצא ידי חובת אכילה^ה. ועל כן לא פשיט כל כך איסור אכילה בערב י"ט ממנחה ולמעלה כמו בערב שבת^ה. ומשום הכי כתב הרמב"ם (הל' יו"ט פ"ו הט"ו) וש"ע א"ח סי' תקכ"ט דאסור לאכול בעי"ט ממנחה ולמעלה כמו בע"ש. משמע ערב שבת פשיטא לי' טפי מערב י"ט. ולענין אכילה ביום עצמו הוא בהיפוך, דיי"ט הוא פשיט טפי מטבת כמ"ש מג"א שם סק"ד. אע"כ כנ"ל לחלק בין עונג לשמחה. וכבר הרגיש בחילוק זה קצת בב"ח סי' תקצ"ז ורמז עליו מג"א שם סק"ז, ועיין שאגת אריה (סי' סה).

[תענית בראש השנה]

76 והנה בר"ה כבר הסכימו רוב הפוסקים הראשונים והאחרונים דיום שמחה הוא

ואין להתענות בו כמבואר ברא"ש סוף ר"ה ובטור וב"י סי' תקצ"ז. ולא מצאתי שם יום טוב בקרא אלא על תוספות אכילה ושתייה כדכתיב גבי נבל על י"ט באנו והיה לו משתה גינת צאנו. ומה שפרשו חז"ל (נגילה ה, ב) במגלת אסתר, משתה שאסור בתענית, ושמחה שאסור בהספד, וי"ט שאסור במלאכה, לא שיי"ט מורה על איסור מלאכה, אלא מיתורא קא דריש, דכבר כתיב משתה ושמחה ואייתר י"ט באם אינו ענין תניהו לאיסור מלאכה. אבל לא שיהיה פירוש שם י"ט אלא על שמחה, ובשלהי מס' תענית לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב ויה"כ. והיינו שהיה שמחה חולות בכרמים. ואם כן מדתנן י"ט של ר"ה (ר"ה כט, ב) ש"מ שהוא יום טוב דעבדי ב"י י"ט. אך להתענות בו תענית חלום פשיט דלא עדיף משארי י"ט.

אך מ"ש לישב לעולם בתענית משום תענית חלום א', דבר זה אין לו שחר ומוכן כלל, דמ"ש תה"ד (סי' רעה) כיון דאיכא רבוותא דמצוה להתענות בו. וא"כ אפילו הני דסברי דמצוה לאכול, מודו ככה"ג כיון דמשמים הראוהו תענית חביבא בר"ה בשמים ע"ש ובב"י סס"י תקצ"ז. דברים אלו תמוהים מאוד, איך הראוהו מן השמים שתענית חביב בר"ה, הלא בשבת

ד'. בתנחה חובב מפרשים כן מבואר במהר"ל הל' יו"ט ועי' ברע"ת תורה הל' שחיבה ס' א אות י. ה. לפיכך רבינו לעיל ר"ה דיע שהתענית בתענית יו"ט עונג שבת, י"ל כן גם במתענה בתענית חלום. וכן הכוונת א"ח סי' רפה ור"י מהגול שבת י"א א ותענית י"ב. ולעולם הענין נראה שתענית בשבת רק ביום אינו פוגע באיסור תורה לפיכך ה"ב בהשגחה לקר"ם שהתענית דאורייתא האסורה בשבת היא כל השבת לית יום יואר במאמרו "תענית המצוה" על ספרו קרבן ספר" (מיוחדת עבוד השל"מ). ה"ל וכן פשיטא ליה לרבינו בח"י לשבת קרבן ב' וז"ל דהמב"ב פרק ל' גמלו' שבת כתב עיני שבת וכבודו היא מדברי סופרים דפתיב בישע"י וקראת לשבת עיני, ואין כוונתי שיהא מדברי רבנן או דברי קבלה כשמהת פורים אלא היא דאורייתא כמיש נאמר בעל פה הל"ם יתרא ישע"י ואסמכו' אקרא דאל"ה ושבת הלכת משה מבני לא היה נביא רשאי להדיש דברי מיתה אע"פ הל"ם הוא וקרן לו מד"ם בני קדושי כסף שממיתין עליהם דמב"ם קורא להו ביום כדושי' ויש"ה פסק רמב"ם פ"א מחל' שבועות המושבע להתענות בשבת הל' שבועה שיהא מוט"ם להתענות בהנחה ופירוש ימינו מיום הענין שבת אי' דאורייתא כנ"ל ונתיבתי יפדים יהודי שפדיום ולא היה שבועת שוא, וכן פסק בחל' נדרים פ"ו הל' ב' דכבר לציב בשבת נדר קיום נהרו דשבת דאורייתא ולא בני חינוך מוט"ם הנחת ופירוש בני חינוך מוט"ם ככ"ב. ותיצא מדבריו והרבינו אלו דעירב יו"ט י"ט הו' מילי מיצא החזושישתי סופרים אף אפמביתו אקרא ויש"ה לענין נשבע לא היה שבועה שיהא כיון שאינו אלא מדרבנן וי"ט נדר על עיתים רבינו דאפמביתו אקרא לא בני חינוך עין חובב ודע' דפ"ה י"ט חזקן בין שבת ליו"ט, רבינו' מיעות אכילה דאורייתא מישמחה אבל אין עיני מפורש כי והאיכא ויטתה שלא להאבין נהו ולא תענוג מ"מ מיעות אכילה קיים מוט"ם בשבת בני עיני דוקא י"ט כי רמב"ם ובש"ע סי' תקכ"ט דאסור לאכילי בעי"ט מן המנחה והמעלה כמו בע"ש, משמע ע"כ פשיטא היה בני חינוך מוט"ם טעמי' מפורש בשבת ולא בני חינוך המושבע בתענית בשבת דהו' קיים עיני בתענית מוט"ם כיו"ט בני ושמחה דוקא ואין שמחה אלא באכילה ושתייה יכו'. וצ"ב דבחל' יו"ט פ"ו הב"י (שהביא רבינו חזקן בסמ"ך) כתב הרמב"ם הדין שם שמועה לכבר שבת ולענוה ק"י כל ימים טובים ושנאמר וקדושי ה' מביב וכל ימים טובים נאמר בתם מקרא קדש. ועי' גר"א א"ח סי' תקפ"ב ס"ג. ובש"ת רע"א מהר"ק סי' א הביא מהרמב"ם שם והו"ו (יש לתקן במהרה"ה "מבן המאור" ל"ו במקום י"ב) שאיסור התענית כיו"ט הוא מדון עונג וכתב שמועה זו היא ככה עצה תורה לכבר העני' לכבר. ועי' מ"ש' בהענותו שם. ועי' בני בנימין הל' יו"ט פ"ו הב"י. ו. המניין ברמב"ם הל' שבת שם הל' יראת שאיסור אכילה מן המנחה ומעלה אינו מוט"ם עיני אלא מוט"ם כפ"ד. ג. בחל' הת"ם א"ח סי' תקנ' הביא ראה מדבריה שאין התענית בלילה עש"ה ויש"ה שאנ"א סי' קא הענה שאסור התענית בלילה מוט"ם מוט"ם קדושת ר"ה שבו יכן מביא בח"י הרמב"א וד"ה ר"ה י"ה ב' ועי' הש"ע שבתה ויד דהו' ר"ה שם ויבדעת מ"ד סי' דה"ה.

כודאי איכא מצות חלום בשבת, לא נ"ו בשבת. אלא אדרב והוא מתענה קורעי והנה נימא מצוה ה' ביום חרות ה' לכל לעולם רק באותו ה' אי נימא דע"י שה תענית בשמים ברא דהלכה כהנך פוסקי

ועוד מאן נינהו ד בר"ה, רק ה' ומותר להתענות, הו' הוא א' מימי התי עצמן מי שחלם לו כל ימיו באותו היוו של ר"ה אסור להנהו ביום. גם זה אין לו לו שחביב הענית ב' אולמי דלילה מים שירצה להתענות קידוש על חיון, כדוהה בעי למימו מערבין (נ' ב)

ובדוחק יש להסב צריך להו דסגולה היא ביו כתבטלת בנקל ע השנה שאדם ניד מסתבא התחלת למטה הוא ביום אחר. אע"פ שכמה עד אחר זמן רב, ו באותו היום שהו תענית, וישוב :

ה. בש"ה בנין שלמה אכלו משמנים כו' ק לתב עורא דאבלי משנ דכל מקום שכתוב מקו

אך בר"ה שנגזר על כמה שנים כמ"ט בס"ח דמייתי מג"א סס"י תקצ"א. א"כ מה שראה בר"ה הלז אולי התחלות אותו הגזר על זמן אחר ושנה אחרת, ובכל ר"ה יש לחוש שמא זה הוא היום שמתחיל הגזירה שהראוהו אז, ויש להתענות בו. וכיון דסגולת התענית המועיל לחלום סגי ביום בלא לילה משעה שקם ממטתו ואילך. א"כ הכי נמי סגי ליה בכך, ואסור להתענות בלילה כיון דקיי"ל כהנך פוסקים דראש השנה אסור להתענות רק תענית חלום ולילה לאו בת תענית חלום היא. כנ"ל ליישב קצת אעפ"י שאינו במשמע הלשון.

ויצא לנו מזה תומרא וקולא, החומרא אפילו יארע שיהיה בעל ברית, מ"מ כיון שהוא כאילו ראה חלום באותו היום ולא יועיל לזה ברית. אפילו בשבת מתענים. והקולא היא מ"ש הרדב"ז שאין מקום ללות מתעניתו ופורע כיון דיומא קגרים. אוכר אני לפי הנ"ל בודאי לזה ופורע לא מהני בכל תענית חלום, אבל מ"מ נ"ל כיון שלא ראה ביומו וכולי האי ואולי, א"כ לא עדיף ממ"ש מג"א סי' רפ"ח סק"ו בשם של"ה, שבכל יום ר"ה שהיה רגיל להתענות, אז באותו היום יקבל עליו להתענות ב' ימים אחרים כנגדו אחר חשיו. ובתחלה ישאל על נדרו בהתרת נדרים בשלשה בפתח חרטה, מאחר שהגיע לימי הזקנה וכאבי עינים ויום קדוש ונורא למתרתו צום גדליה וכדומה, ע"כ מתירים לו נדרו. ומשום סכנת החלום יקבל באותו היום להתענות ב' ימים בחול במקומו ויהיה נחשב כאילו התענה ביומו. ובלבד שלא יהיה ירא לנפשו ולא יהיה נפשו עגומה, כי כל ענינים כאלו מאן דלא קפיד לא קפדינן בהדי'. ויאכלו ענוים וישבעו ומן השמים ירחמיהו ואורך ימים ישיביעהו. **L**

הכ"ד א"נ הדש"ת פ"ב יום וי"ו עש"ק י"ב אלול תפק"ח לפ"ק.

משה"ק סופר מפפד"מ

בודאי איכא מצות עונג, ואפ"ה מי שהראו לו חלום בשבת, לא נימא שהראו לו שחביב תענית בשבת. אלא אדרבא מדכולי עלמא מתענגים והוא מתענה קורעים לו גזר דין של ע' שנה. והנה נימא מצוה לשקוח בר"ה וזה שמתענה ביום חדות ה' לכל העולם קורעים לו גז"ד. אבל לעולם רק באותו היום ולא בשאר השנים. ועוד אי נימא דע"י שהראו לו חלום מוכח החביב תענית בשמים בראש השנה, א"כ נימא מוכח דהלכה כהנך פוסקים דמצוה להתענות, וכ"ע נמי יתענו.

ועוד מאן נינהו הנך פוסקים דמצוה להתענות בר"ה, רק דס"ל שאינו בכלל שמחת י"ט ומותר להתענות, ומימילא מצוה נמי איכא דהרי הוא א' מימי התשובה. והרי בימי התשובה עצמן מי שחלם לו חלום אינו מחויב להתענות כל ימיו באותו היום. ומג"א כתב בסק"ג דבלילה של ר"ה אסור להתענות דבחלום לא הראוהו אלא ביום. גם זה אין לו שחר לפע"ד, כיון שהראוהו לו שחביב תענית בר"ה ואינו מימי שמחה, מאי אולמי הלילה מים כמו בשאר ימי תשובה מי שירצה להתענות הפסקה יתענה. ואולי משום קידוש על היין, הא יכול לקדשו בערב י"ט כדמוה בעי למומרי אפילו בערב י"כ ס"פ בכל מערבין ומ. ב. וכל הדברים הללו צ"ע.

ובדוחק יש להסביר קצת, כי קיי"ל תענית חלום צריך להיות ביומו דוקא אפילו בשבת הסגולה היא ביום התחלת הגזירה שנגזרה מתבטלת בנקל ע"י הענית. וזה בשאר ימות השנה שאדם נידון בכל יום (ר"ה טו. א), אז מסתמא התחלת השתלשלות הגזירה מלמעלה למטה הוא ביום שהראוהו בחלומו ולא ביום אחר. אע"פ שכמה פעמים לא יארע אותו המקרה עד אחר זמן רב, מ"מ התחלות השתלשלות היה באותו היום שהראוהו, ואז טוב לבטלו ע"י תענית, ושוב אין ליום אחר שייכות בזה.

ה. בשו"ת מנין יצאת הקדוש היום סי' נט ביאר הכתיבים כנראה דרב בני הגולה כמי בר"ה יאמר להם עזרא אל תבכו ואדרבא אכילו משמנים כי קדוש היום יארזיננו. דהם סברו מדעת האונים דר"ה כיון שהיא יום דין צרה להתענית בו ולבבית, לכן אמר להם עזרא דאכילו משמנים יאל תבכו והביא להם ראה מן הכתיב דהם ר"ה כתוב ביה מקרא קדש ומביאר ברמב"ם הל' י"ח שב דבר מקום שבתים מקרא קדוש יש בו היום של עינו וכדו'.

10

Moellin, Jacob ben Moses

ספר

מהרי"ל

מנהגים

של רבינו יעקב מולין זצ"ל

יוצא לאור ע"פ דפוסים ישנים וכתבי יד
בצירוף ציונים ומקורות, הארות והערות
שינויי נוסחאות ומפתחות

על ידי

שלמה י. שפיצר

מפעל תורת חכמי אשכנז
מכון ירושלים • תשמ"ט

קפה

[מג] איתא בפ"ק דביצה¹ מת ביום טוב שני יתעסקו בו ישראל². אמר מהר"י סג"ל הא דאיתא בהג"ה במיימוני בהלכות י"ב³ העושים ב' ימים צום מונין להו מיום שני דראש השנה. וא"כ לדידהו היאך קוברים המת ביו"ט שני של ר"ה⁴, והלא הוא העיקר יו"ט לדידהו ושמא הכא⁵ מיירי ביו"ט דגלויות⁵.

[מד] איתא פ"ק דביצה¹ והלא בדק יפה אימא יצתה רובא וחזרה. אמר מהר"י סג"ל מכאן יש להקשות קצת על הסמ"ק דפסק במצות יו"ט² דאי בדק מעיו"ט ב' חיישינן שלא בדק יפה והא מסיק בגמ' והלא בדק יפה, ומשני עיקר הטעם מכה רובא כו' ודוק.

[מה] מילה ביו"ט¹, אמר מהר"י סג"ל מיד כשנימול הנער יסירו כל צרכי המילה מידם דשוב נחשבים מוקצה מאחר דאין עוד צורך בהן. וגם המזהל לא ימול האיזמל מתוך החול שהשליך שם עם הערלה שנחויץ לפרוע². וראיתי מהר"י סג"ל נעשה סנדק לתינוק ביו"ט להכניסו בכרית ולא היה שותה מכוס הברכה כאשר היה רגיל לשתות בחול כשנעשה סנדק ואמר משום דאין קידוש אלא במקום סעודה ודי שנותנים לתינוקות לשתות מכוס הברכה³. והיו מזהלין אחר כל התפלה קודם עלינו לשבח כמו בחול⁴.

[מו] אמר ה"ר יעקב כ"ץ מנורטהויזין שראה כתוב בספר¹ הגדולה שאין להתענות ביו"ט תענית חלום², דהא דמתענין בשבת גם כן כתיב גביה

שינויי נוסחאות

- [מג] א. הגמלא (3)
- [מד] א. והסמ"ק כמג למי הס"ד (3 4)
- [מה] א. אין לחזור ליטלו כדי לטהרו — לנקומו — מדם לכלוכו (1 2 4 5 6) דנחשנ מוקצה — לטלטלו האידנא² — (2 3 4 5 6 שכס וכן דין ביו"ט נשנת ל' א)
- [מו] א. שמות הגדולים¹ (1 3 4 9)

- [מג] 1. ז, א.
 - 2. כ"פ הטושו"ע סי' תקכו סע' ד.
 - 3. בסוף הלי' שביתת עשור ד"ה תרי יומי.
 - 4. לדעה זו של רבינו רמז בתרומת הדשן בסוף סי' פב, עיי"ש.
 - 5. מובא בשכנה"ג הגה"ט סי' תקכו אות א בשם מהר"י ל. ועיי"ש שתמה עליו: ולא הבינותי דבריו דבפירוש אמרין ביו"ט שני יתעסקו בו ישראל ואפילו השני יו"ט של ר"ה, ודוחק לומר דלא היה גורס כן בגמרא, וצ"ע.
 - [מד] 1. דף ז, ב.
 - 2. סי' קצד.
 - [מה] 1. הוכפל לקמן בהלי' מילה סי' כא ראה שם.
 - 2. כ"פ המשנ"ב סי' שי ס"ק טו בשם פוסקים.
- ועיי"ש שאם הניחו מידו ויש חשש שלא יגנב משם מצדדים להתיר לטלטלו. אולם הרמ"א בר"מ יו"ד סי' רסו ס"ק א ובהגהותיו על השו"ע סעיף ב סובר שאין הסכין מוקצה ומותר לטלטל הסכין לאחר המילה. ועי' לקמן הלי' מילה סי' כא ששבת ביו"ט יש להן דין אחד. ועי' ביש"ש ביצה פ"ג סו"ס טז.
- 3. כ"כ הרמ"א סי' רעג סע' ה שכך המנהג.
 - 4. עיי' לקמן הלי' מילה סי' ט בשם מהרא"ק.
- [מו] 1. ספר בשם זה מיוחס לנכדו של מהר"ש משלטשטט והובא לדפוס עיי' בן יעקב בדברים עתיקים, לייפציג תר"ך.
- 2. כ"כ המהר"ש סי' תנו, מובא במשנ"ב סי' תקכט ס"ק יח, אולם לקמן בהלכות תענית סי' יד כתוב שמתענין ביו"ט, עיי' בשכנה"ג הגה"ט סי' תקכט אות

וקראת לשבת עונג (ישעיה נח, יג), נותנים בו טעם דהיינו עונג ידידה דמתבטל
 החלום בתעניתא. אכן ברגלים כת' שמחה ושמחת בחגך (דברים טו, יד) ואין
 שמחה אלא בבשר ויין, לכן אסור להתענות בהן³. והא דמתענים בר"ה¹ אינו
 ניתן לשמחה כאשר ספרי החיים נפתחים לדון על כל חי. ודוק כיג' נ"ל להחוק
 לפי אותו פיו⁵ דכולא שתא יתב בתעניתא כו', דר"ל תענית הלום אמאי לא
 חשיב נמי בר מרגלי⁶.

L

הלכות תפלת יום טוב

[א] פעם אחת חל יו"ט ויז והגיע ש"צ לברכו, ושאל אליו מהר"י סג"ל אם
 יודע לומר הפיוט יום שבת זכור¹. ומידרו רבינו יוסף קמחי² לומר אותו במגן
 אבות מתי שחל יו"ט ויז³. ואמר נכון לאומרו שם בק"ק מגנצא כי מנוחת
 כבוד המחבר שם בקברות⁴. ואמר מהר"י סג"ל שראה בינקותו המנהג שגדול
 העיר היה רגיל להתפלל כי איקלע כן. ומנהג לומר שתי חרוזות הראשונות.
 ומנהג במגנצא לומר דוקא כשחל יו"ט ויז או צריך להשמיע העם דנכנס שבת
 ואסורים תו אף בתיקון אוכל נפש. וכשיו"ט ה'ו או ז"א ליכא או למיטעי ואין
 אומרים, אכן בשאר קהלות אומרים גם כשיו"ט ז"א.

שינויי נוסחאות

ב. תענית הלום (ש) ג. יש לגמס — להקשות לפי... (3 ש 4) ד. בר מערכתא ופירא ומעלי יומא
 לכפרים (ו ש) ה. הוספה ולני שמעמי מהשיט הטהור שארי מהר"ש ז"ל דילמא משום חשונה כל הלום ציטא
 שמראה לו המלאך הלום רע כדי שיטענה וישו (פ)
 [א] א. בכ"ו חרוז קצת מלה, הלכות תפילה; בכ"ו פ רש"י הא לך סדר ממקצת תפילה. ב. במגנצא (2 5 6)
 ג. ולא ידע בניגוני והלרץ מהר"ל להעמיד אחר תחמו היודע בניגוני (ש) ד. דודאי הכל יודעים דאין ג' ימי
 יו"ט רזפין, (וכן) אם חל יו"ט ז"א אין לומר דודאי יום ששי חול ואין לטעות אמריו (2) 4

- א. וכ"פ הרמ"א סי' תקפט סע' ו והמשנ"ב שם בשם הא"ר.
- ב. ע' כ"ח סי' תקצו (ד"ה ומש"כ הרא"ש) שמבאר החילוק בין שבת ליו"ט כן בשם רבינו.
- ג. ע' טושו"ע סי' תקצו סע' א-ג.
- ד. פסחים טז, ב.
- ה. ע' שכנה"ג בהגה"ט סי' תקכ"ט אות א' שדחה זאת: דלא בא לומר אלא ימים דאפילו שלא היה יו"ט אלא חול לא היה מתענה, אבל כיו"ט פשיטא שלא היה מתענה.
- ו. [א] 1. מובא במחזור הידנהיים במעריב ליל שני

[ב] מהרא"ק:
 אך אם יו"ט כי
 כשחל בשבת ו
 ביו"ט והוא מוצ
 אחד מוצ
 מתפללין אתה
 אך מוצאי שו
 בהבדלה מאור
 כל יו"ט
 עכ"ל מהרא"ק

[ג] אמר מהר
 שאינן מזכירין
 רק בשבת דח
 מתפללין, אך
 אמאי לא יזכו
 לומר ביעלה ו

[כ] א. שאין עושין
 מדליין על הכוס (ש)
 [ג] א. ממגנצא (3)
 — כחוב — ח"ל...

- [כ] 1. סי' ט.
2. כ"כ הרמ"א בד
- הלי סוכה ושכן ז
- ובמהרי"ל שם כתב
- טעם זה מובא גם ב
- ג כתב טעם משח
- כשחל יו"ט בערב ג
3. כן משמע מהשו
4. כ"כ הטור סי'
- השו"ע שם סע' ב.
5. מהרא"ק סי' יב
6. מהרא"ק סי' כז
7. כ"פ הטושו"ע
- ובטושו"ע סי' ו
- וממוצאי יו"ט לתו
8. בסדר התפלה ג

ספר

13

תבואות שור

השלם והמפואר

אשר יפרד לשלשה ראשים

וספר

בכור שור

זהו חידושי נפ"ת על סדר חט"ס, ולפעמים חידושי אגדה ותוספת מוסר ותהלתו נכספת הילוף משולב בשל"ה התבוא'ש מ"מ"ע המפואר מהקדמת המחבר

וספר

תבואות שור

זהו סוכב והוקד על ספר שמלה חדשה ועל הרבה סינינים על סדר שר"ע וז"ל וכי מביאר ברוחב ואורך מאין יצאו כל הדברים ודאית ההכרעה

וספר

שמלה חדשה

על הלכות שחיטה, טריפית הריאה, כשר שנהעלם מן העין, וסדר קדמנית, והוא כל הדברים מראשונים ואחרונים ול' ובצדו מראה מקום מוצא כל דין

וראה זה חדש

שהדפסנו בדפוס נאה ומהודר

במחברת דפוס ראשון, כאשר נדפס בחו"ל רמנו המחבר וצ"ל

ונקי משיבושי הדפוסים

מניפה ב"ג נפ"ת על פי דפוס ראשון ו"שאר דפוסים ישנים, ומתקורות נאמנים

הדפסנו ויתר מעשרת אלפים נדראי מקומות למאמרו חו"ל הפוסקים הניבאים בדברי רבנו פנחס ראשי היבית והצאי היבית, והוספנו פיסוק ונקוד וקטעים הדברים נכונים הצורך

יעלהם מעוט

ציוני טל

זהו העדות והארות, כיאורים וציונים, הדברים גם ישנים, אשר בעתה יעלה בידנו, לבאר ולפרר דברי רבנו

ובכרך השני ספחנו אל הקודש השמלה חדשה הלכות טריפית הריאה

עם הספר לבושי שרד יעליו

ואחריו שוב כל השמלה חדשה עם ספרי המפרשים האחרונים, על הדף

ה"ה ספר לוטה בשמלה וספר מטה אשר

יעצורף לזה ספר

אמרי טל

אשר בעד הגליונים, ובדאש כל הסינינים, ראשי פרקים השונים ובחתימו הוא מסקנת ההלכה, ותמצית דברי הקדושים וגם סוכב והוקד לבאר הענינים, כאותו מקימן על ובהם יעיד דברים נחיצים, הניבאים באחרונים אשר העלהו במעודים, שבת לזו העלמים

צבי אביגדור פקקעטע

בלאאמ"ד מאה וצ"ל

מאוס - נ"א יארק וצ"ל

שנת ג'תתק"ל ספר תבואות שור השלם והמפואר חפ"ג

אקור כי אם משום הסמכות העם. דיש לתרץ להחם צמומן עוזרין מיירו, דאינו אקור כי אם משום הסמכות.

לאורח חיים
סימן תקנ"ו

דף ל' ע"א גמרא, רבן שמעון בן גמליאל אומר ישנה בו, אם רגיל לסעוד בעשרה בני אדם סועד בהמשה בו. פירש רש"י (ד"ה בעשרה) בעשרה שהיו סועדים עמו לכבודו, עכ"ל. עיין צמגן אברהם (א"ח) סימן תקנ"ב ס"ק י"ד, דאם חל תשעה צאצ צאחד בשבת, או שחל בשבת ונדחה, לא יצד בסעודה שלישיה בשבת צמסבת חצירי, עכ"ד. ויש לתמוה דמשמע הכא דאפילו בחול מותר רק שימעט, והיינו אליבא דרשב"ג, אבל לתנא קמא אינו צריך אפילו למעט מרגילתו. ומו כיון דמוכח כאן דזה הוה כעין אצילות מה שממעט חצירי הרגילים אללו, אם כן אקור בשבת. ולא דמי למה שכתב המגן אברהם שם בשם הרוקח (ה"ה) תשעה באב ס"י ש"ב) שיצב גדאבון נפש, דההיא הוה ליה זינעא ודצריס שצלב, כמו שכתוב (קדלה ז' ד') לצ חכמים צבית אצל, אבל מי שרגיל צבל שבת לסעוד סעודה שלישיה עם חציריו ומיודעיו, ומונע שבת זה, הוה ליה כאצילות פרהסיא, וק"ל.

שם סימן
תקנ"ב

מה שכתב הט"ו אורח חיים סימן תקנ"ג ס"ק צ', ותמה מאד אמנה שכתב צהג"ה (סעיף ב') שנהגו שלא ללמוד בשבת ערב תשעה צאצ אחר חצות, ולא לומר פרקי אבות, מאי שנא מאכילת צצר כו'. נראה לעניות דעמי דלא קשה מידי, דמשמע בשבת דף (ס"ג) [ס"ב] ע"ב דעונג ושמחה לאו חדא מילתא היא, ועונג לחוד ושמחה לחוד. ולכן אכילת צצר דפשוט דהוה עונג כדכתיב (ישעיה צ"ה ב') ותמענג צצן וגו', אקור למנוע בשבת, דכתיב (סס צ"ה י"ג) וקראת בשבת עונג, אבל לימוד תורה דשמחה הוה דמקרי, כמו שכתוב (תהילים י"ט ט') משמחי לב, ולא מזינו צצום מקום דמקרי עונג, ולא נצטווינו בשבת על השמחה. גם לא נצטווינו ללמוד תורה בשבת משום תענוג, רק משום דהוה יום פנוי. ואדרכא מצואר צסימן ר"צ (סעיף ב') דהתלמידי חכמים ימשכו יותר צאכילה ושחיה. ואף על גב דלשון רמ"א שם דהרי הם מתענגים צלימודם כו', הוה שיגרת לי שנא. וכיון דהוה שמחה צלא עונג, אקור ואפילו בשבת. ולא דמי למה שכתבתי לעיל שאין למנוע מאסיפת חצירי בסעודה שלישיה, דהחם נמי תענוג הוה לו, שמתצד ונהנה מזה. ולכן הנה לישראל אם אינם צציאים כו', ומנהגן תורה היא, וכן דעת המגן אברהם (ס"ג ד') דילמוד רק דצריס המותרים צתשעה צאצ.

ואלה דברי צן אמומי החכם השלם הרצני המופלג מוהר"ר אפרים זלמן נר"ו, מגיד משרים צבית המדרש הגדול פה קהלמינו יל"ו, על אודות חזני הומן, ושמו חתם צראשי התרזות.

אפרים רוא"ה רות עריצים. מקום פרקליטין ומליצים. חללוה ובאו בה פריצים. משורדים כשיר כת לצים.

פושעים נמנה וקאי בעמוד והוצ"א. לאינו כקי במהו טבעו צבוץ ואין פוצה. מקרקר קיר צנמלא פריצא. אינם יודעים רבונם ולקהל מרוצה.

רוממות אל בגרונם ולשונום יחליקון. מלו"ת כלפי מעלה מזרקין. צרגליהם רופסין ושן הורקין. כולא שעת"א בשידו פיהו ובבלבין משחקין.

יום יום צפינו לישיעה ובמקום גיל"ה תהא רעדה. על כמול תורה ועבודה. עובדים הוק וזמן קריאת שמע ותפלה וזמן סעודה. מנחה היא שלוחה לאדוני לעשו כי שמו שקוציהם בבית אשר נקרא שמו עליו לתמה"ו בקול חרדה.

מה נכבד היום מלך ישראל וגואלו. לשמוע שיר כסיל"ם מרים קלון בית ארזינו להללו. ה' יחתו מריביו עליו בשמים ירעם ועליון יתן קולו. אשרי כל חובי לו.

לאורח חיים
סימן נ"ג
סימן קכ"ה

שם גמרא אמר רבי אליעזר זה שליח צבור בו שאינו הגון. כתב המגן אברהם (א"ח) סימן נ"ג ס"ק ח', והארריך צצם תשובות הגדולים (רי"א ששון בתורת אמת ס"י קנ"ז בשם רא"ש ס"י פ"ה, ועוד) דאפילו המיר ושז יכול להיות ש"ך, ע"ש. והנה לפי מה שכתב שם צצם הוהר (ת"י צ' ע"ב) דיש לזוהר צצעל מוס דהוה ליה פגוס, ופסק המגן אברהם שם כן, אם כן הוה הדין צהמיר ושז, דהא כתבו התוספות לקמן דף כ"ז ע"א ד"ה אי מה, דהמיר ושז הוה ליה צצעל מוס, ע"ש, וק"ל. וש"ס זו דדף כ"ז (ע"א) אשתמיטתיה להרב ט"ז אורח חיים סימן קכ"ח ס"ק כ"ו, ע"ש.

אין לתמוה אמנה שכתבו תוספות שם ד"ה אי מה, להוכיח דכהן צעל מוס נושא כפיו, מפוגיא דשם, ולמה להו כולי האי, הא מתניתין וצרייתא הוה צמגילה דף כ"ד (ע"ב), דאינו

סליק מסכת תענית

ז.ה.ל.צ.י.ב.

שאלות ותשובות

רבי עקיבה יוסף

לחד מתקיפי ארעא דישראל
 הגאון הקדוש חכם הרזים צדיק יסוד עולם
 רבי עקיבה יהוסף שלעזינגער זצוק"ל
 המפורסם בספרו "לב העיברי"

חלק או"ח

ב

יצא לאור מכת"ק אשר השאיר אחריו ברכה
 ובתוכם פנקסו "בן גיטל" ע"ש אמו הצדקנית ע"ה
 עם תיקונים הערות והארות

ע"י מכון לב העיברי

שנת תשע"ז לפ"ק
 פניה"ק ירושלים ת"ז

רכט

המתענה בשבת אם אומר בתפילתו
רצה במנוחתו

ד אני תמה על אשר נהגו להתענות תענית חלום בשבת קודש אם יכולים לומר רצה במנוחתו, דהא כתב המג"א בסימן תקפ"ב סק"ו בשם הלבוש דאין אומרים ביוה"כ שחל בשבת רצה במנוחתו ועיי"ש במחצה"ש שהגיה כן בדברי המג"א, והטעם הוא מפני שמתענין אין זה יום מנוחה, וכן יש להתספק על אלו הנוהגים להתענות בר"ה, אם יכולים לומר רצה במנוחתו.^א

ואולי אפשר לחלק דביוה"כ הוא לכל העולם, אבל כאן הוא ליחידים, ועוד דהרי רק אם התענית עונג הוא לו מותר להתענות,^ב א"כ ממ"נ לדידיה הוא יום מנוחה בתענית, ויש עוד לעיין בזה, ושומר מצוה דבר רע לא ידע.^ג

העיבר"י

רל

אם מותר להתענות תענית חלום היכי
שבתענית הוה אצלו סכנה

מי אשר ציוה לו הרופא שאסור לו להתענות, אם רשות לו להתענות תענית חלום, והספק הוא על התעניות שמותר להתענות בשבת קודש. אם מותר שלא להשיג בדברי הרופא, או דילמא ונשמרתם לנפשותיכם וחי בהם מכריע הכל.^א

ועוד נ"ל דאין לעשות מי שבירך עפ"י מתני' פ"ק דביכורים מ"ד שגר לא יאמר אלוקי אבותינו, ואם כי הרמב"ם חולק בזה עיין ברע"ב שם, מ"מ זה להזכיר רק אלוקי אברהם שהיה אב לכולם, אבל בנוסח מי שבירך אומרים גם משה אהרן ודוד, אפשר דלא ניחא להו לכלול כבודם עם בני נח אשר לא מבני ישראל,^א וכעין שמצינו בסוטה דף מ"א ע"ב בשעה שהחניפו לאגריפס המלך וכו', ואדרבה זה כבודו של מלך להיות כבודו במקומו, במקום אשר קבלנו מאבותינו עם הנותן תשועה למלכים וכו', והיא תפילתו ותפירתו עם כבוד מלכים ינחלו וגו'.

ואשר מתאספין ומתפללין כן אצל כותל מערבי ברוב עם הדרת מלך, וכמפורש כן במדרש (שמו"ר א, ב) וזוהר פרשת שמות הנה זה עומד אחר כתלנו והא ראש אמנה לכל עלמא עכ"ל, אמנם אשר יהרסו לעלות למקום מקדש, חלילה לעשות כן, והוא איסור גמור כדכתב הרמב"ם בהלכות בית הבחירה בפ"ו, ואפילו ע"י אוהל זרוק אסור כמו בזה"ז שעושים ע"י קתדרא, שהרי הוא גמרא מפורשת בשבועות דף י"ז בעי רבא תלה עצמו באויר עזרה מהו. ואסיק בתיקו, וכן כתב הרמב"ם לאיסור בפ"ח מהלכות שגגות ה"ז. ובהלכות ביאת מקדש פ"ג ה"כ, וכבר הארכנו בזה במקום אחר,^ב ואין רצונו של מלך לעבור ח"ו רצונו של מלך מלכי המלכים הקב"ה. כי לעשות רצונו ולבלתי סור מהמצוה ימין ושמאל למען יאריך ימיו על ממלכתו.

העיבר"י

א עיין ברמב"ם פ"ד מביכורים כתב דגר יכול לומר אלוקי אבותינו דאברהם אב המון גוים, ואע"פ דיש להקשות דהרי אומר ג"כ ארמי אובד אבי, ואבי זה יעקב, שלבן רצה לאבדו. מ"מ עיין בפירוש הרשב"ם לחומש, שכותב דפשטות המקרא ארמי אובד אבי קאי על אברהם עיי"ש. אולם ברמב"ן ורשב"א וריטב"א בכ"ב דף פ"א כתבו דגם יצחק ויעקב נקראים אבות לכל הגוים. ולכאורה כל הנידון הוא על גרים, ורבינו כותב דגם גוים בכלל כי כיון דאב המון גוים נתתיך קאי גם בעודן גוים. אולם הזכרת משה אהרן ודוד סובר רבינו דאין להזכירם, כיון דהם בודאי אינם אבות לגוים.
ב עיין מה שמאריך בזה רבינו יור"ד ח"ב סימן שו.

א כדברי המג"א פסקו במטה אפרים שם סק"ז והמ"ב סק"כ. והמטה אפרים מביא די"א דגם בר"ה אין אומרים רצה במנוחתו, דאין מנחה מאימת הדין, ורבינו מסתפק רק אם מתענה בר"ה.
ב התירוף הזה הוא רק בתענית בשבת. אבל בר"ה י"א שמותר להתענות עיין בטור, ואפשר שכוונתו לדעת המחבר דפסק שאסור להתענות, ואם רגיל להתענות ומשנה רגילותו ואינו מתענה אינו משלים שנתו. א"כ אם מתענה הוא עונג לו.
ג לא מצאתי בדברי הפוסקים שום רמז לספק זה.

א צד הספק בזה הוא, כיון כתב המג"א בסימן רפ"ח בסק"י בשם הספר חסידים דאין להתענות על חלומות שהם הפסד ממון, אלא על חלומות שמראים לו על דבר שמחללין את השבת ע"כ. והנה הראב"ה סימן תת"ס כתב שאין להתענות בשבת, ואע"פ שזה דומה לספק פיקוח נפש שמחללין את השבת, אעפ"כ אין מתענין שאין זה חמור

17

Shemayah Shelomoh Zalman ben Yisroel
בעזה"ת
Tsevi

ספר

עיונים בהלכה

עיונים וחקרי הלכות
ובירורי סוגיות רחבות
בעניני אורח חיים

חלק שני

חובר בס"ד ע"י

שלמה זלמן באמור"ר הרה"ח רבי יוסף צבי שליט"א שמעיה

שנת תשנ"ח

פעיה"ק ירושלים תובב"א

סימן יא

במצות שמחה בשבת

76 המהרש"ם דעת תורה ריש סי' רמ"ב האריך הרחיב בענין מצות שמחה בשבת דלכאורה מלאנו בזה מילי סתראי, דהנה בטו"ז סי' תרפ"ח ס"ק ח' הביא בשם הירושלמי דהא דאין עושין סעודת פורים בטו"ו שחל בשבת, אלא ביום א', דהטעם הוא דכתיב לעשות אוחס ימי משחה ושמחה, את ששמחתו תלויה ב"ד ילא זה ששמחתו בידי שמים עיי"ש הרי לכאורה מקור מדברי הירושלמי, דאיכא מצות שמחה בשבת, ולכן לא קבעו סעודת פורים בשבת. **ולעומת** כן מלאנו בסי' תקנ"ג סעיף ב' דנהגו שלא ללמוד בערב תשעה באב מחמת ואילך כי אם בדברים המותרים ב"ב, ולכן אם חל בשבת אין אומרים פרקי אבות וכחז הטו"ז ס"ק ב' ח"ל: הרבה יש לי לחמוה בזה דאם אין איסור באכילת בשר ויין, ואדרבה חוב עליו לאכול בשר בשביל כבוד שבת כמש"כ הטור סו"ס תקנ"ב ולמה נחמיר עליו שלא ילמוד משום אבילות עכ"ל, ושם ביד אפרים הביא בשם הבכור שור שלהי מענית, שחירץ ביסוד נפלא, דדין שמחה לחוד, ודין עונג לחוד, דבשבת איכא רק דין עונג ולא דין שמחה, וענין עונג הוא עונג הגוף, וענין שמחה, הוא שמחת הלב, ולכן בשבת צריך לאכול בשר, כיון דעיי"כ מענג השבת, אבל לימוד התורה, ענינה משום שמחה (שענינה שמחת הלב, ולא עונג הגוף) וכדכתיב פיקודי ד' ישראלים משמחי לב, ולכן

אין איסור להמנע מכך בשבת, וע"ש מקור לחילוק בין עונג לשמחה משבת דף ס"ב עמוד ב' עיי"ש"ד הרי מצוה דבשבת ליכא דין שמחה רק דין עונג. ול"ע מה נעשה בדברי הירושלמי הנ"ל דבשבת איכא דין שמחה.

בכך נראה, דתרי גווני שמחה איכא, דיש "שמחה" הבאה כדי לכבד היום דכל שהוא שמח, הוא מראה שהיום חביב עליו, והו כבודו של שבת שמראה שהשבת חביב עליו והוא שמח בו, אבל איכא שמחה, דאינו מראה כבודו וחביבותו של היום, אלא הוא האדם שמח בו אבל אינו ניכר בזה כבודו של היום, וכדלהלן.

והנה העושה סעודה של שמחה בשבת, בזה מכבד היום, ומראה חביבותו של יום. [וכן הדרך של כבוד, דכשרונה לכבד אורח וכיו"ב עושה סעודה שמחה לכבודו] ולכן שייך מצות שמחה בסעודה, כיון שעיי"כ מתכבד היום, ולכן חייב לעשות סעודה ושמחה בשבת כיון דעיי"כ מתכבד היום, ושפיר אמרו צירושלמי דאין לעשות סעודת פורים בשבת כיון ששמחה ע"י סעודה חייב לעשות בשבת משום שבת, והוה כשמחה הבאה בידי שמים, ולא בידי צ"ד, אבל שמחה הבאה מלימוד התורה, שהיא שמחה פנימית, ושמחת הלב. אין בזה ציטוי לכבודו של יום, אלא היא שמחה עצמית של האדם, אף שאינה

ניח
וינה
לא
תוך
ראו
וליג
ינה
עת
ישן
סח
גלוי
ה
היה
לכן
אם
נת,
זה
יא,
זה
אם
מי
די
ון
לי
א

מבטאת כבוד ליום, כיון שהיא רק שמחה פנימית, ושמחה זו אינו חייב בשבת כיון שאינה לכבודו של יום.

ויעוריין בשאלתו (סי' ט"ו) וצב"ג (הלכות אצל) וצו"ח מהר"י ברונא סי' קכ"א שכתבו דהיינו טעמא דשבת עולה למנין אבילות, ואילו רגלים מפסיקין את המנין, משום דשבת עונג כתיב בה משא"כ רגלים שמחה כתיב בה, וכוונתם דשבת אין מצות שמחה, ולכן שייך בזה אבילות. אבל צו"ט דאית בה מצות שמחה לא שייך בה אבילות, ואפש"ל אף בכוונתם, דאף דשבת איכא מצות שמחה, אבל היינו רק כדי לכבד היום, דבזה ששמח בו, מראה שהיום חביב עליו ומכובד בעיניו, אבל אין חיוב עצמי של שמחה, ולכן שפיר שייך למנוחו כימי אבילות ג"כ. כיון דהאדם עצמו, מותר לו להתאבל על מחו, אף שמאלד אחר שמת וחביב עליו השבת אבל צו"ט איכא מצות שמחה עצמית [ולא כדי להראות ששמח וחביב בעיניו היו"ט, אלא חיוב שמחה עצמית שהאדם חייב להיות בשמחה] א"כ אסור לו להתאבל על מחו, אלא צריך להיות בשמחה.

ובן אפשר דמבואר בזה גם מה שמובאר בתשנ"ך ח"ג סי' רח"ך דמדינא אין איסור הקפד בשבת, משום דאין בה מצות שמחה, והיינו דכיון דההקפד הוא על מחו, א"כ אינו סותר לכבוד שבת, דאף ששמח וחביב עליו השבת, מותר לו להתאבל מצד אחר על מחו, כיון דההקפד אינו מורה שאינו שמח ביום השבת, אלא ההקפד מחמת זערו על מחו.

ונראה דלכן אף למ"ד דיש חיוב שמחה בשבת מ"מ לכו"ע אין חיוב לשחות יין בשבת. וכמו דיש חיוב צו"ט לשחות יין דאין שמחה אלא ציין. והטעם, דשבת החיוב שמחה הוא, רק משם שע"י שמחתו בשבת מראה שהשבת חביב בעיניו. אבל כשמח ע"י שתיית יין, אין שמחתו זו מראה שהשבת חביב בעיניו. כיון ששמחתו זו נובעת ע"י שתיית היין, ולא מחמת חביבות היום. לכן בשבת אין חיוב לשחות יין, אבל צו"ט דיש חיוב שמחה עצמית, אף כשאינו מראה חביבות היום, אלא יש דין מיוחד ממנוות היום לשמות. שפיר חייבו לשחות יין להרבות שמחה, אף דע"י שמחה זו לא יוכר חביבות היום. מ"מ חייב לשחות יין משום עצם מצות שמחה צו"ט.

אמנם עדיין הדבר צריך חלמוד, דנאספר חסידים סי' רע"א כתב דצריך לשמוח בשבת בפיקודי ד' ישרים משמחי לב, ומשמע דאיכא חיוב שמחה אף בלימוד התורה. [וא"כ ז"ע למה אסרוה בת"כ שחל בשבת]. ובחורת חיים סופ"ק דחולין כתב דשמחה גשמית באכילה ושחיה ליכא מצוה בשבת [ולכן אם יש לו תענוג מהתענית מותר להתענות] אבל שמחה רוחנית איכא יעו"ש"ד. ובצ"י סי' רפ"א כתב בשם שבלי הלקט בשם ר"כ נדק, דהא דאמרינן בשבת ישמחו במלכותך משום דאמרו נאספרי פרשת בהעלותך וביום שמחתכם זה שבת עיי"ש, ומשמע מכ"ז דשבת הוה, יום שמחה אף כשאינה מבטאת כבודו וחביבותו של יום, וז"ע. ועיי"ש בדעת תורה, ושו"ח צין אליעזר ח"ז סי' כ"ה ובזכרת כהן (להר"ש דויטש,

על החורה) סי' וראה צו"ח רעו סי' קס"ח דפשי

על התורה) סי' קל"ח מה שהאריכו בזה, וראה בשו"ת רעק"א סי' א'. ושו"ת חת"ס סי' קס"ח דפשיט"ל דאין חיוב לאכול פת

בשנת משוס דין שמחה, ונ"ע איך יכלכלו דברי הירושלמי הג"ל.

L

חה
יוב
ט
נס,
נ"י
ניו.
זו
זו
זות
זבל
זינו
זחד
זין
זכר
זום

פר
רין
לב,
נוד
זחל
חב
זיה
חר
ז'
זס
זחו
זח
זש,
זף
זס,
זז
זש,

Genak, Menachem Dov ben Hayim
Yitzhak

ספר

גן שושנים

כולל חידושים והערות
על עניני ק"ש, תפלה, והמועדים,
וקונטרס בעניני חגיגה

וקונטרס

שושנת העמקים

כולל חידושים והערות
על ענינים שונים בש"ס

מאת

מנחם דוב גנק (גנחובסקי)
בן לאאמור"ר ר' חיים יצחק ז"ל

י"ל בירושלים עיה"ק תובכ"א
חודש ניסן תשנ"ב לפ"ק

מצות שמחה בשבת

סימן יא

76

בתוס' מו"ק (דף כג:) ד"ה מאן דאמר יש אכילות בשבת. כתבו וז"ל, ובתוס' הרב מקשה דמשמע אפי' למ"ד דלא נהגא עולה למנין שבעה וא"כ ברגל נמי אע"ג דלא נהגא היא עולה, ולעיל אמר' לענין שבעה דלא קמבעיא ליה דלא נהגא מצות שבעה ברגל, ומתוך, אע"ג דשבת עולה רגל אינו עולה, הואיל ואין אכילות כלל משום דכתיב בהן שמחה, שבת מיהא לא כתיב שמחה אפילו אינה נוהגת עולה עכ"ל. הרי דתוס' קבעו להלכה דאין מצות שמחה בשבת ולכן רגל מבטל אכילות משום מצות שמחה שנוהג בו דהוא סתירה לאכילות, אבל בשבת אין מצות שמחה ולכן יכול לעלות למנין שבעה.

בתפילת י' שבת לפי נוסח אשכנז בתפילת מוסף לבד מוסיפין ישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי עונג ולפי נוסח ספרד ככל תפילות שבת, ערבית שחרית ומוסף, כוללן גם ישמחו במלכותך, ושמעתי ממור"ר מרן הגר"ד סולוביצ'יק שליט"א בשם אביו הגר"מ זצ"ל לבאר הטעם שלפי נוסח אשכנז ישמחו וכלל רק בתפילת מוסף לבד ולא בשאר תפילות שבת הוא משום דאין מצות שמחה בשבת ורק בתפילת מוסף שהוא במקום קרבן לבד דהוי קיום ונשלמה פרים שפתינו אז כוללן ישמחו, משום דבמקדש אף בשבת היתה נוהגת מצות שמחה משום שבהקרבת הקרבנות היה נוהג בו שמחה המתקיימת ע"י אמירת שירה והודאה.

זה מיוסד על שיטת הרמב"ן בהשגתו על סה"מ שורש א' דהיה נוהג מצות שמחה במקדש, וז"ל הרמב"ן: והנראה מדבריהם שהוא מן התורה כמו שפירשנו ויהיה הלכה למשה מסיני או שהוא בכלל השמחה שנצטוונו בה, כמו שכתוב וביום שמחתכם

ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בתצוצרות. כי עיקר השירה כפה וכלי לבסומי קלא הוא. ונצטוונו בשמחת השיר על הקרבן ושלא בשעת הקרבן בכלל השמחה. אלא שמיצעטו ראש חדש בגבולין מפני שאינו מקודש לחג ואינו טעון שירה עכ"ל. (עיין באריכות בהגהה 31 במאמר רבינו "בסתר ובגלוי"). הרי דבר"ח יש קיום שמחה במקדש, ולא גרעה בזה שבת מר"ח, דאף בשבת יש קיום שמחה במקדש.

ולפ"ו מוכנת דרשת הספרי (לבמדבר י'): ביום שמחתכם — אלו שבתות, ויש לחמוה, הרי בשבת אין מצות שמחה ואשר מטעם זה שבת עולה למנין שבעה כדברי התוס', וא"כ איך אמרו דביום שמחתכם מתכוין לשבת, אבל לפי הרמב"ן כל הפסוק מכוון למצות שמחה שבמקדש, ואף דאין שמחה בגבולין בשבת, ובזה דומה לר"ח, במקדש אף בשבת יש מצות שמחה.

ולפ"ו ביאר למה לנוסח אשכנז מזכירין ישמחו במלכותך דוקא בתפילת מוסף, שהשמחה בשבת מיוחדת למקדש דוקא ולא לגבולין ולפיכך הוא דבוק בקיום קרבן ובתפילת מוסף שאינה באה אלא כשכיל קיום קרבן ע"י ונשלמה פרים שפתינו. ולפי נוסח ספרד קיום זה מתבטא אף בשאר תפילות העומדות כנגד קרבנות היום.

וע"פ דברי הרמב"ן ביאר רבינו הספק בגמרא ברכות דף מט, ולא ידענא אי אמר בה שמחה אי לא אמר בה שמחה וכו'. שמצד אחד יש להזכיר שמחה בכרכת המזון של ר"ח, כיון ששמחה נוהגת במקדש, אבל מצד השני אין

להזכיר כיון שאין שם במאמר "בסתו

לפי הנחה זו בר"ח, ביאר רבינו דר"א דנשים אסור שלא פרקו נזמיהם ברש"י כמגילה דן ובתוס' שם ד"ה ו ובתוס' חגיגה דף י דף כג. ד"ה משום) יש בזה שאסורים במלאכה, ומהו המ בר"ח, וביאר רבינו שמחה בר"ח, הרי ולנשים כיון שלא אליהם אף בגבולין בעשיית מלאכה, אוסרת במלאכה, וי שכתב דמה דחולו הו הוא משום מצות שעושה מתבטל מקי רצה לאסור פורים ממנו (עי' מגילה ה' שמחה בפורים יהיו במלאכה.

והנה במה שת אין מצות שמחה מהירושלמי נראה: שבטעם פורים שנו פורים למחרת הסבי תלויה בכ"ד וזה ע (מגילה פ"א ה"ד) וסעודת שבת אינן י מפני ששמחת שבה פורים דתלוי בקידוש יוצא קצת מלשון הי שמחתו" דיש מצות

והנה כמה שהוכיחו התוס' דאין מצות שמחה בשבת ממה דשבת עולה למנין שבעה משא"כ ברגל. עיין בירושלמי (פ"ג ממור"ק ה"ה) שעמד על חילוק שבת. הרי שלהירושלמי מעצם הדין לא היה שבת עולה למנין שבעה וכמו ברגל אלא דאם שבת לא יעלה למנין שבעה הרי א"א למצות שבעה להתקיים כיון ששבת תפסיק ולכן שבת עולה. [מהירושלמי הזה אין להוכיח דיש מצות שמחה בשבת. מדהשוו שבת לרגל, די"ל דהירושלמי סובר דהמפקיע של אבילות אינו המצות שמחה וכמו שכתבו התוס', אלא הקיום של כבוד ועונג. אבל מ"מ אזלה הוכחת התוס' דאין שמחה בשבת].

L

במשנה במור"ק דף יט. נחלקו תנאים. ר"ג סבר ר"ה ויוה"כ מפסיקין אבלות ואינן עולין. וחכמים סוברין דר"ה ויוה"כ כשבת. והנה משיטת ר"ג דר"ה ויוה"כ מבטלין אבלות מבואר דיש בהן מצות שמחה. ואף דאין קיום שמחה דאכילת קדשים אבל שמחה מתקיים ע"י קיום מצות היום. עיין ברמב"ם פ"ג מחנוכה ה"ו וז"ל, אבל ר"ה ויוה"כ אין בהן הלל לפי שהן ימי תשובה ויראה ופחד לא ימי שמחה יתירה. עכ"ל. הרי דאף דאין בהם שמחה יתירה כברגלים מ"מ הם נחשבים ימי שמחה. וכן היא שיטת כמה מהגאונים. מובא ברא"ש סוף מסכת ר"ה שיש מצות שמחה בר"ה ולכן אין להתענות בר"ה (עיין בהגה 4 במאמר בסתר ובגלוי). אבל לחכמים החולקים על ר"ג וסוברין דר"ה ויוה"כ עולין י"ל דסברי דאין מצות שמחה בר"ה ויוה"כ דרק ברגלים יש בהם מצות שמחה. שיש בהן אכילת קדשים. ומצות הבאת שלמי שמחה. וא"כ הוא הדין נמי בשבת מהאי טעמא אין בו מצות שמחה. אבל י"ל דלחכמים. דר"ה ויוה"כ עולין משום דאין בהן מצות שמחה י"ל דמה דאין בר"ה ויוה"כ דין שמחה הוא משום דספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו. והם ימי פחד וזה מפקיע המצות

להזכיר כיון שאין שמחה בגבולין. (עיין בהגה שם במאמר "בסתר ובגלוי").

לפי הנחה זו שיש קיום שמחה במקדש בר"ח. ביאר רבינו גם במנהג המובא בפרקי דר"א דנשים אסורות במלאכה בר"ח בזכות שלא פרקו נזמיהם לעשיית עגל הזהב (עיין ברש"י במגילה דף כב: ד"ה ראשי חדשים ובתוס' שם ד"ה ושאין בהן ביטול מלאכה. ובתוס' חגיגה דף יח. ד"ה ר"ח. ובתוס' בר"ה דף כג. ד"ה משום). דלכאורה צ"ב איזה קיום יש בזה שאסורים במלאכה כיון שר"ח מותר במלאכה, ומהו המקור לחלות איסור מלאכה בר"ח. וביאר רבינו דכיון דבמקדש יש קיום שמחה בר"ח, הרי השמחה אוסרת במלאכה ולנשים כיון שלא השתתפו בעגל מצטרף אליהם אף בגבולין קיום זה של שמחה האוסר בעשיית מלאכה. וזה כבר מצינו ששמחה אוסרת במלאכה. ועי' בריטב"א כמור"ק (שם) שכתב דמה דחול המועד אסור במלאכה מדאורי' הוא משום מצות שמחה שע"י המלאכה שעושה מתבטל מקיום שמחה. וכן מה דמרדכי רצה לאסור פורים במלאכה אלא שלא קיבלו ממנו (עי' מגילה ה'. א). דמרדכי רצה שהקיום שמחה בפורים יהיה כחולו של מועד ויאסר במלאכה.

והנה כמה שתפסנו לדבר פשוט דבשבת אין מצות שמחה וכמו שכתבו התוס'. הנה מהירושלמי נראה דיש מצות שמחה בשבת. שכטעם פורים שנפל בשבת דדוחין סעודת פורים למחרת הסבירו בירושלמי דזה שמחתו תלויה בב"ד וזה שמחתו תלויה בידי שמים (מגילה פ"א ה"ד). דהיינו דסעודת פורים וסעודת שבת אינן יכולין להתקיים בבת אחת. מפני ששמחת שבת הרי יום הקבוע משא"כ פורים תלוי בקידוש ב"ד כשאר היו"ט. עכ"פ יוצא קצת מלשון הירושלמי לגבי השבת "שזה שמחתו" דיש מצות שמחה בשבת.

ס
י
ז
א
נ
י
ז
ז
ש
:
ה
ה
כ
ל
ה
ת
ת
י
ז
ז
א
ז
ס
ח
ת
ק
ה
ז
ז
ז
ז

זב השער לה' צדיקים יבואו בו

ספר

משך חכמה

על התורה

מאת

מאיר שמחה כהן מדווינסק

(בעמדה ספר אור שמח על כל חלקי הרמב"ם ז"ל, שנלכ"ע ביום שיק"ד

אלול תרפ"ז תנצ"ה)

מהדורה חדשה ומתוקנת, עם טראי מקומות לכל הסוכאות בדברי רבינו, וביאור

סקיף ומסצה הנועד לפתוח את הספר לקהל הרחב של לומדי תורה

מאת

יהודה בן אברהם שמחה ושרה זל"טע ז"ל קופרמן

ירושלים תוככ"א

הימים-טו, שהיו מעלים הארון והכהנים בחצוצרות יעויין שם³⁵. ונראה שהשבת הארון היה כמו חינוך³⁶, והיה צריך לו בתרועה בחצוצרות³⁷. וכן עשה דוד כסוף כשהעלוהו הכהנים בכתף, וזה "יום שמחתכם"³⁸. ולכן אמרו הפרות³⁹ מזמור יתמא⁴⁰ "בחצוצרות וקול שופר הריעו"⁴¹, כדאמרה הגמרא בעבודה זרה (כד, ב) דזה המזמור אמרו הפרות⁴². וכן עשה דוד בחצוצרות⁴³, וזה (שמואל-ב, כ, טו) "בתרועה וקול שופר", וכדברי הימים-א, טו, כח: "בתרועה ובקול שופר ובחצוצרות"⁴⁴ ודו"ק.

חנוכת המזבח, וזה בחזקיהו חינוך, לכן היו מחצוצרים בחצוצרות, ולכן היה "בשמחה". ומזה נראה דלמד יחזקיהו לסמוך על שעירי חטאת — דאמר בירושלמי הוריות (א, ח) דהוי הוראת שעה⁴⁵. וגם לר' שמעון דסבר שעירי עבודה זרה טעונים סמיכה, מוכרח לאמר דהיה הוראת שעה⁴⁶, דדוקא בשעיר שנכנס דמו לפניו⁴⁷ אמר⁴⁸ דטעון סמיכה, יעויין מנחות צב, ב⁴⁹. אבל הנך שעירי חטאת בחזקיהו היו דמם על המזבח החיצון, ולא בעי סמיכה כצבור, רק חזקיהו למד מדכתיב (ויקרא ט, טו) "וישחטהו ויחטאהו כראשון" בשמיני למילואים⁵⁰, הרי דהוה מילואים ודמו על המזבח החיצון⁵¹. וסבר חזקיהו דהשעיר⁵² היה מכפר על עבודה זרה

74 מכבר פרשתי "וביום שמחתכם" הוי עת

משוררים על הקרבן, וכמה כלי שיר היו שם, עכ"ל. וזבחים סח, א, ד"ה כשהוא חי... ותירץ ר' חס דשני ענייני חצוצרות היו, של כהנים בשל כסף ושל לויים בשל קרני בהמה לכלי שיר...³⁵ פסוק כד: "ושבניה ויושפט ונתנאל ועמשי וזכריה ובניהו ואליעזר הכהנים מחצוצרים בחצוצרות לפני ארון האלוקים". גם בפרק זה ראייה לדברי רבינו כי החצוצרות שייכות לעבודת הכהנים, כי בפסוק טו למעלה נאמר: "ויאמר דויד לשירי הלויים להעמיד את אחיהם המשוררים בכלי שיר נבלים וכנורות ומצלתים משמיעים להרים בקול לשמחה". הרי שוב מעמד של "שמחה" (= חנוכה) כאשר גם הלויים משתתפים בו עם כל כלי השיר שלהם — בלי איזכור של חצוצרות.³⁶ כשם שבאר רבינו לעיל בענין קרבנות החנוכה של חזקיה אחרי מעשי אביו אחז.³⁷ על ידי הכהנים דוקא.³⁸ הוא יום חנוכת המקדש, ונהג דוד המלך על פי הכתוב כאן בכמדבר, על פי הפשט.³⁹ אשר הובילו את ארון ה' חזרה מארץ פלשתים לבני ישראל (שמואל א, ו) כלומר, הפרות אשר עסקו (לפי דברי רבינו) בהכנות לקראת חנוכת הארון כמשכן, אותה חנוכה הדורשת חצוצרות וכהנים.⁴⁰ הוא המזמור שלא הוזכר שם אמרו (רש"י, שם) הוא תהלים מזמור צח (פסוק ו).⁴¹ כי בחנוכת הארון, כמו בחנוכת המשכן/המקדש — הוא "יום שמחתכם", וממילא

"ותקעתם בחצוצרות".⁴² "וישרנה הפרות בדרך על דרך בית שמש" (שמואל א, ו, יב). מאי "וישרנה"? א"ר יוחנן משום רבי מאיר שאמרו שירה. רב זוטרא בר טוביה אמר רב שישור פניהם כנגד ארון ואמרו שירה, ומאי שירה אמרו? א"ר יוחנן משום ר' מ: "אז ישיר משה ובני ישראל" (שמות טו). ור' יוחנן דידיה אמר: "ואמרתם ביום ההוא, הודו לה' קראו בשמו" וכו' (ישעיה יב). ור' שמעון בן לקיש אמר: מזמורא יתמא (תהלים צח).⁴³ כשהעלה את הארון לירושלים, וכזה השלים את 'חנוכת הארון', כמסופר בשמואל ב, ו.⁴⁴ משמע משני הפסוקים האלה כי לא הרי התרועה כהרי קול השופר, אלא התרועה היא של החצוצרות, והוא מדין "יום שמחתכם".⁴⁵ כדין חטאת המילואים הטעונה סמיכה.⁴⁶ אצל חזקיהו, ולא מטעם חטאת עבודה זרה רגילה סמך המלך, כי במקרה של חזקיהו היה החטא במזיד, ואין קרבן חטאת מכפר על חטא במזיד, כמבואר לעיל.⁴⁷ על מזבח הקטורת שבהיכל.⁴⁸ ר' שמעון.⁴⁹ שהיה ר' שמעון אומר: 'כל חטאת שנכנס דמה לפניו, טעונה סמיכה', וכן בירושלמי הוריות א, ח.⁵⁰ "ויקח את שעיר החטאת אשר לעם וישחטהו וכו'", כלומר חטאת צבור.⁵¹ פסוק ט: "ואת הדם יצק אל יסוד המזבח".⁵² שעיר החטאת של יום השמיני למילואים.

שעבדו בימי משה⁵³, וכן⁵⁴ היה רציחת כהן ונביא במקדש בימי יואש — שהרגו את זכריה הנביא⁵⁵. וכן היה בשמיני למילואים וכיפר על העגל שעבדו לו, גם כיפר על רציחת חור, וכמו שדרשו "ויבן מזבח" — מזכות, זה חור⁵⁶. לכן, כמו שכתוב אצלו "כראשון"⁵⁷, היינו, שכמו חטאת אהרן היה קרבן יחיד והיה טעון סמיכה⁵⁸, כן היה חטאת הצבור טעון סמיכה⁵⁹. ולכן כשעירי חטאת, שהיו מילואים, היו על המזבח החיצון⁶⁰, וכפר על עבודה זרה ורציחה, היה בו סמיכה, אף שהיה קרבן צבור ודו"ק. ולכן בחנוכה⁶¹, דהיו מילואים בימי חשמונאים, שבנו מזבח חדש, ששקצום מלכי יון את אבני המזבח, כמפורש עבודה זרה נב, ב, ⁶² כתב רמב"ם (הלכות חנוכה ג, ג) דהיו ימי שמחה וקבעום לשמחה⁶³.

י, י וביום שמחתכם וכו' ובראשי חדשיכם.

(ר' אשי אמר: כתיב "חדשיכם" וכתוב "ובראשי"), איזהו חודש שיש לו שני ראשים? הוי אומר, זה ראש השנה. סוכה נה, א. לדעתי רמז לנו התורה, מה שעל פי החשבון הנמסר לנו מסיני מולד זקן נדחה, אינו נדחה רק מפני תשרי. אבל חודש שבט, ולפעמים כסלו יכולים להיות גם מולד זקן, כמו שהיה שנת תרנ"א ותרס"ב גם כן. וכן רבינו בפרק ז (הלכות קידוש החודש) דייק רק על חודש תשרי כל הד' דחיות, יעויין שם, משום דבתשרי שנה קרא, שיהא אחד לחודש כחידוש הלכנה, ולא יהא מולד זקן, שאז אינה נראית הלכנה החדשה כיום, כמו שכתבו בתוספות ראש השנה דף יח, וזה דתנא קרא לעכב, היינו "ובראשי חדשיכם", "ובחודש השביעי באחד לחודש". וכל מקום דתנא קרא לעכב, שיהיו מן החדש, היינו בלבנה החדשה, וכמו דאמרו בכמה מקומות בגמרא, והכן. אמנם אם המולד ביום שאחר ראש חודש, אז בכל חדשי השנה נדחה, כמו שהביאו

(איכה ב) "אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא", ולא הוי להו תקנתא לעולם. מוטב דלעבדו לעגל, אפשר הוי להו תקנתא כתשובה. ⁵⁷ ויקרא שמיני ט, ט: "ויקרב את קרבן העם. ויקח את שעיר החטאת אשר לעם, וישחטהו ויחטאהו כראשון". ⁵⁸ כמו כל חטאת יחיד, ויקרא ד, כג-כד: "והביא את קרבנו שעיר עזים וזכר תמים, וסמך ידו על ראש השעיר". ⁵⁹ ומחטאת צבור (קרבן העם) של המילואים של המשכן למד חזקיה — על פי הדבור — על קרבנות חטאת צבור שהביא הוא על פי דין קרבנות מילואים. ⁶⁰ ושם במזבח החיצון שפכו את הרום, אף על פי שחטאת עבודה זרה נעשית בפנים. ⁶¹ יישום נוסף לעיקרון האומר שחנוכה של משכן / מזבח וכדו' דין "שמחה" יש לו. ⁶² מזרחית צפונית בה גנוז בית חשמונאי את אבני המזבח ששקצו אנשי יון, ואומר בר ששת ששקצו לעבודת כוכבים. ⁶³ ומפני זה התקינו חכמים שכאותו הדרו שיהיו שמונת ימים האלה שתחילתם כ"ה בכסלו, ימי שמחה והלל...

⁵³ כי המשכן לכפר על חטא עבודה זרה של העגל בא, וגם הוא היה חטא כמזיד כמו בימי אביו של חזקיה. ⁵⁴ כלומר, נקודה נוספת של דמיון בין קרבנות המילואים בימי משה ובין הקרבת הקרבנות אצל חזקיה אחרי תקופת אחז, אשר הביאה את חזקיה ללמוד הוראת שעה לתקופתו מהמילואים שבימי משה בהקמת המשכן. ⁵⁵ מדרש שיר השירים רבה ג, ב: בא יואש להכניס צלם בהיכל, עמד זכריה על פתחו של היכל ואמר לו, אין אתה מכניסהו עד שאתה הורגני, עמד והרגו. המדרש בנוי על דברי הימים-ב, כד, כב-כא: "ורוח אלהים לבשה את זכריה בן יהוידע הכהן... למה אתם עוברים את מצוות ה'... ויקשרו עליו וירגמוהו אכן במצות המלך בחצר בית ה'". ⁵⁶ סנהדרין ז, א. "וירא אהרן ויבן מזבח" (שמות לב, ה), מה ראה? א"ר בנימין בר יפת, ראה חור שזכוח לפניו (כלומר "ויבן" = הבין, "מזבח" = מן הזבוח). אמר, אי לא שמענא להו השתא, עבדו לי כדעבדי לחור, ומתקיים

המעברים. לכן כתוב (לקמ) חודש בחדשו לחדשי השנו קריבה "על מוקדה כל ה החדשה בכל חדשי השנו רמיזא באורייתא — ברוך

ובזה אתי שפיר מה דו דראש השנה פתח פראק ב ולא הספיקו לאמור "מקוד להורות דבראש השנה מדנ דעל פי החשבון כשמקדשי זקן בראש תשרי, אמנם כי הראיה, אז גם מקדשים הו

י, י והיו לכם לזכרון וכו'.

בספרי (פיסקא עז): למ אומר "ותקעתם בחצוצרות שתקעו עליהם יהיו כש עליהם) לא יהיו כשרים², לכם לזכרון" — לזכרון נח ויתכן לדעתי, דדריש זה מה ולא שם המיוחד. כדתנן ו לה בסוף מנחות (קי, א) לא שם אחד מכל השמות שם הויה, משום שלא ליח פירוש, כי השמות המה מו כמו "אלהים" על דין, וכול המתגלים על ידי פעולותיו

(י, י) 1. "ותקעתם בחצוצר זבחי שלמיכם". 2. ומקשה ה וקשה, הא אין שיר אלא על אינו מעכב, דאדם מכיא קר עשרה ימים! וכן בציבור, "ומנחתם ונסכיהם" — אפי 3. אמר רבי שמעון בן עזאי בפרשת קרבנות... 4. אחרת

בעזרת השם יתברך

ספר

אמרי שפר

על

חמשה חומשי תורה

ויקרא - במדבר

אשר און ותקן וחקר

אדונינו מורינו ורבינו הרב הגאון האמיתי מאור הגולה רבן של ישראל המפורסם בכל העולם בתורתו וצדקתו וקדושתו איש אלקים קדוש בקש"ת

מרן שלמה קלוגער זצ"ל

יהמה דברים יקרים מאירים כספרים, וכותר השמים מיהודים, ואל החומשים נספחים ומחוברים, למען יהיו שפתותיו דוכבות בקבר לדור דורים, וכבודו הגדול יעמוד לנו עד יעמוד הכתן לאורים

ונגמרו ונסדרו ע"י בני הרב הגאון הגדול המפורסם מו"ח אברהם בנימין קלוגער שליט"א וברה לו אלהי לטיבה

(נסת השער מהנדסא הראשונה)

בעת נתחדש אורו ונדפס אידרא מחדש עם הוספת מריכות ומפתחות

ע"י משפחת המו"ל מחדש

הרה"ח מוה"ר מרדכי יצחק סאמעט ז"ל

הוצאת

הודש השון

שנת תשס"ה לפ"ק

דינאחת מנרים יחבעל לע"ל עיי"ש, א"כ ה"ג
 כיון שפסול הבכורים נלמה רק ממעשה העגל
 וכיון דלע"ל יתוקן זה ויכיה ממש כימי קודם
 כידוע א"כ תחזור העבודה לבכורים, ולכך
 אמר שכל בני יהיו בני אהרן התוקעים אצל
 וכי תבאו מלחמה וגו' היינו לע"ל צימי גוג
 ומגוג אז והרעותם אתם בחלולות דתחזור
 העבודה לכם ודוק וא"ש.

74 (יא)

וידי בשנה השנית בחדש השני
 בעשרים בחדש נעלה העגן
 מעל משכן העדות. הא דלא נסעו עד עשרים
 בחדש מזה יש ראי' לדעת המקובלים שאין
 לומר תחנה שבעה ימים מפסח שני דעדיין
 שערי רחמים פתוחים עיי"ש, והוא ממה שלא
 נסעו עד עשרים לחדש אייר, ובשלמא עד ניסן
 המתינו עד הקמת המשכן ושוב המתינו עד
 פסח ראשון ואח"כ המתינו על פסח שני אך
 אחרי פסח שני הו' להם לנסוע, אך מיום י"ד
 באייר זמן עשיית פסח שני עד יום העשרים
 הו' שבעה ימים לכך כל יומא הו' יומא דפגרי
 לא נסעו רק ציוס העשרים שבו מקלת היום
 ככולו אז התחילו לנסוע וא"ש.

(כח) אלה מסעי בני ישראל וגו' ויסעו. הוא
 למוחר, אך נחזי אגן עפ"י משל
 בחדם שנוסע לארצה שמחה או חתונה ומזמין
 גם את אחרים שיסעו עמו הנה להאנשים
 שחפץ בהם באמת שיסעו עמו להם מודיע יום
 או יומים קודם כדי שיוכלו להכין להם הכל על
 הדרך, גם פן יסרצו לו יכ"י לו שהות להפגור
 בהם שיסעו, אך לאנו שאינו רוצה באמת
 שיסעו עמו ואינו מבקש אותם רק לפנים
 ולעשות להם כבוד לאנו אינו מבקש רק

כשהוא כבר מוכן ועומד לנסוע חד כרעא
 בעגלה ואז ממילא יסרצו ולא יסעו כיון שאין
 להם שהות להכין הכל ולא יטעך להפגור בהם.
 ובן ה"ג כיון דאמחז"ל דמכבידין על הכר
 שבה להתגייר ודוחין אותו בכל מה
 דאפשר מכה דקשים גרים לישראל כספחה וכו'
 עיין במס' יצמות ומ"י ע"ב, וא"כ ה"ג משה
 רבינו רצה שלא יסע עמו יתרו כי קשים גרים
 לישראל אך לדחותו לא היה אפשר כי הוא אדם
 גדול וגם חותנו, לכך המתין לבקש ממנו
 הנסיעה עד שכבר הו' מוכן ליסע והחזיקו
 בדרך ואז ממילא בודאי יסרצו יתרו כיון שלא
 הכין א"ע תחלה ליסע עמם. וזה"כ אלה
 מסעי בני ישראל וגו' ויסעו כשכבר התחילו
 ליסע אז ויאמר משה לחצו נסעים אנחנו וגו'
 לכה אתנו וגו', אז ביקש ממנו שיסע כי הו'
 בקשתו רק לפנים ולכבודו לצד ודו"ק.

(כט) ויאמר משה לחבב בן רעואל המדיני
 חתן משה נסעים אנחנו אל
 המקום אשר אמר ד' אתו אתן לכם לכה
 אתנו והטבנו לך כי ד' דבר טוב על ישראל.
 הנה מה שסיים כי ד' דבר טוב על ישראל הוא
 מיוחד והו' די מ"ש נסעים אנחנו אל המקום
 וגו', אך נראה דהנה קיי"ל (חולין י"ד ע"א) אין
 האורה ראוי ליתן מה שנותנים לו לאכול
 לאחרים אצל אם אחד שלה לביתו מתנה אז
 ראוי ליתן למי שירצה, והנה קיי"ל (המב"ש פ"ד
 מהא בכורים ה"ג וע"ה) דגרים לא נעלו חלק בארץ,
 ולפי"ז אף שירצו ישראל ליתן להם חלק אינם
 ראאים, והעעס נראה כיון דא"י הו' כביכול
 ביתו ושם מעונו וכמש"כ (הב"ש י"א י"ב) ארץ

אצל
 זלח
 ה"כ
 רים
 א"ג
 וכי
 ה'
 ציוס
 ה' יש
 ש"כ
 יכים
 ית'
 יכיה
 הוי
 נופא
 ולא
 צותם
 מגוג
 ימוד
 מוכח
 זכיר
 אח"כ
 הניס
 אהרן
 ולכך
 אז יש
 בורים
 לרות,
 כתב
 עברת
 צסס